

Pravá skutečnost

Ladislav Hejdánek

◆ poznámky, česky | německy, vznik: 1954–1955

◆ notes, Czech | German, origin: 1954–1955

Pravá skutečnost [1954–1955]

leden 1955

17. 1. 1955

Uvedený vnitřní důvod je ovšem hlavním důvodem pro mne. Uznat by jej mohl ještě ten, kdo se cítí s mým filosofickým cestováním spřízněn. Leč pro všechny ostatní je nezbytno uvést důvody jejich, tj. důvody, proč je třeba se takovým zkoumáním zabývat a proč je třeba tuto práci číst. Je třeba uvést tedy i důvody vnější.

Máme za to, že je to jediná filosofie, která dovede promyšleně uchopit otázku pravé skutečnosti a která je schopna přinést i její řešení. Z toho důvodu vidíme ve svém zkoumání také příležitost zase jednou dát průchod otázce, jež stojí před filosofem v neustálé připravenosti: (totiž) otázce po podstatě a smyslu jeho vlastní existence a práce, po smyslu filosofie. Filosofie jest zajisté ne-li rovnou hlavním, tedy alespoň jedním z hlavních filosofických problémů; přesně vzato, je jedním aspektem mého ústředního problému. A tato naše práce o pravé skutečnosti se nemůže filosofii, tj. jejím problémům vyhnout. Což může opravdová filosofie zanedbat tu skvělou příležitost, aby ukázala na svůj původ a oporu; což se může filosofie zapomenout chopit té skutečnosti, že jenom ona je povolána, aby umožnila člověku přístup k pravé skutečnosti?

Je ovšem zřejmé, že naše práce nechce pouze pojednat o filosofii, nýbrž má ji samotnou ukázat. Chceme totiž dovést nejen, že zkoumání o pravé skutečnosti je centrálním tématem filosofickým, nýbrž že filosofie jest v pravém smyslu myšlením o pravé skutečnosti. A tak jednajíce o pravé skutečnosti, ukážeme tím právě samu filosofii při práci.

Ovšem ani tento druhý, právě uvedený důvod nemá té všeobecné platnosti a závažnosti, které bychom si přáli. Neboť tak by naše práce měla cenu snad jenom pro filosofy; vždyť proč by se měl laik starat o smysl filosofie?

Existuje však ještě jeden důvod, který nás vedl k této práci. Zdálo se mi, že už je načase vykročit filosoficky od pouhých prolegomen *in medias res*. Co však může být spíše středem našeho zájmu než náš vlastní život? Otázka po pravé skutečnosti je otázkou životní. Její váha nepochází z přesné filosofické laboratoře, ale je váhou samotného života. Neboť život něco váží, jen váží-li něco pravá skutečnost. Proto se život musí po pravé skutečnosti ptát. Ptá se sice nejednodušším způsobem, za to však ustavičně. Vrcholně položí svou otázku na filosofické úrovni. Nicméně otázku tu nelze traktovat jakožto čistě filosofickou; filosofii je precisována, vyostřena, nikoli založena. Proto také – jak uvidíme – nespadá v jedno se žádnou čistě filosofickou otázkou, která by třeba sebe důkladněji mířila tímž směrem. Nemůžeme ji jednoznačně přeložit či redukovat na jasný, určitý, vymezený filosofický základ. Klade se nám přes mnohé filosofické problémy, které jsou jen částečným jejím vystižením, i když je z velké části v sebe zahrnuje. Není však ani jejich úhrnem, neboť se jimi nikterak nevyčerpává. Je otevřená na mnoho stran a neomezuje se na oblast filosofickou. Má svou podobu náboženskou, je vlastní každému velkému umění – vyrůstá ze samého života.

Vlastní úloha filosofie spočívá v tom, že dovede odpovídat – i když ne odpovědět – na onu otázku, aniž ji znevážila. (Proto odpovídat, nikoli definitivně odpovědět.) Všude jinde znamená ta otázka úlek; a život pak odpovídá přes úlek a proti němu. Filosofie se však neleká: vidí v otázce cestu k odpovědi. Snad proto nedovede přiznat samotné otázce úchvatnost, jíž dosahuje ku příkladu zbožnost.

Že filosofie nikdy definitivně neodpoví, nýbrž jenom vždy znovu odpovídá, patří k vlastnímu charakteru její práce a jejího zaměření. To vidíme i na našem příkladě. Otázka

B/54 – Rozvrh

1. Lidská touha po pravém – smysl života atp.
2. Pravá skutečnost
3. Pravda: poznání (obecně, předpoklady)
4. Pluralita subjektů – organizace skutečnosti
5. Subjekt
6. Akce, aktivita
7. Setrvačnost, paměť
8. Reflexe
9. Praxe, práce
10. Myšlení, zákony správného myšlení
11. Theorie, věda
12. Život lidský – člověk, jeho postavení uprostřed věcí i uprostřed vlastních aktivit
13. Filosofie – co je, čím může být (předběžná autoreflexe)
14. Praktické pokusy o osmyslení života: mravnost, náboženství
15. Umění
16. Politika
17. Perspektivy – cíle
18. Program

Mladá Boleslav, 15. 7. 1954

Celkový rozvrh:

1. úsilí o pravý život – orientace na „to pravé pro život“
2. otázka pravé skutečnosti
3. pravá skutečnost jakožto pravda – (což vede i k otázce poznání)
4. struktura skutečnosti (prolegomena ontologická)
5. subjekt a jeho struktura

6. akce
7. setrvalost, setrvačnost, trvání
8. paměť
9. ontologické otázky po životním smyslu
10. myšlení, struktura a zákonitosti, zvláště zákonitosti správného myšlení
11. teorie; věda; vědecké metody
12. lidský život; specifikum: otevřenost
13. reflexe: ontologie otázky
14. praktické odpovědi: umění, náboženství, morálka, [mravní postuláty a „systémy“], politika
15. potřeba teorie, „vědy“ i v tomto bodě – ffie
16. potřeba programovosti – otevřenost důvodem

17. 7. 1954

Pravá skutečnost – rozvrh

1. Otázka po pravé skutečnosti – intence
2. Co je dáno: danost, jsoucí, existující
3. Danost lidského života
4. Otevřenost lidského života
5. Svoboda a zcizenost
6. Skutečnost otázky (na rozdíl od intence); metafyzika (ontologie) otázky
7. Transcendence
8. Aktivita (vůbec a zvláště lidská)
9. Reflektovaná aktivita: program
10. Potřeba orientace (nutnost otázky po pravém)
11. Otázka po pravé skutečnosti v exaktní formulaci

17. 7. 1954

0. Úvod

1. Náměty dané otázkou – stručné předeštění jejího smyslu
2. Geneze otázky: otázka po pravé skutečnosti jako otázka praktická
3. Geneze otázky: otázka po pravé skutečnosti jako otázka po životním smyslu

4. Nutnost takového tazání
5. Legitimita takového tazání
6. Možnost takového tazání

1. Co je dáno: danost, jsoucí

1. Bytí
2. jsoucnost
3. jsoucí, jsoucno
4. Danost
5. Existence

2. Danost lidského života

1. Lidský život (dnes) nic neváží!
2. Člověk předmětem: biologie (antropologie)
3. Člověk předmětem: psychologie
4. Člověk předmětem: sociologie
5. Danost životního stylu

3 Otevřenost lidského života

1. Člověk přesahuje své pouhé „o sobě“
2. Vědomí o sobě přesahuje pouhou existenci

4 Svoboda a zcizenost

5. Skutečnost otázky; metafyzika (ontologie) otázky

6. Transcendence

7. Aktivita (vůbec a zvláště lidská)

8. Reflektovaná aktivita: program

9. Potřeba orientace (nutnost otázky po pravém)

10. Otázka po pravé skutečnosti – exaktně

01 1

II Skutečnost pravá a nepravá, významy

02

Geneze otázky: otázka po pravé skutečnosti jako otázka praktická

03

Geneze otázky: otázka po pravé skutečnosti jako otázka po životním smyslu

1. Otázka po pravém životě: z vědomí negativního
2. Život lidský – danost a plnost (subjektivně)
3. Život lidský – vztah k vnějšku – transcendence (1.)
4. Život lidský – otevřenost k ne-danému – transcendence (2.)
5. Život prostý a život pravý („objektivně“)

21

Lidský život nic neváží

31

Člověk přesahuje své ponětí o sobě

32

Vědomí o sobě přesahuje lidskou pouhou existenci

B/54 – Pom

1–16

[strojopis]

K otázce pravé skutečnosti jsem se organicky dostal ze zkoumání o pravdě. Neboť právě tak, jako se ukázalo, že pravdy je třeba k pochopení pravé skutečnosti, právě tak se ukazuje, že bez pravé skutečnosti nelze pochopit, co to je pravda. Již dříve jsem se ani nedovedl ani nemohl vyhnout alespoň stručnému načrtnutí vztahů pojetí pravdy k pojetí pravé skutečnosti. Dnes jsem učinil problém pravé skutečnosti svým tématem. Mám k tomu dvojí hlavní důvod.

Především je potřeba dát opět jednou průchod otázce, jež stojí před filosofem v neustálé připravenosti a otevřenosti; totiž otázce po podstatě a smyslu jeho vlastní existence, po smyslu filosofie. Filosofie jest sama sobě zajisté, ne-li rovnou hlavním, tedy alespoň jedním z hlavních filosofických problémů; přesně řečeno, je jedním aspektem svého ústředního problému. A tato naše práce má ne pouze jednat o filosofii, nýbrž má ji samotnou ukázat. Ukážeme totiž nejen, že zkoumání o pravé skutečnosti je centrálním tématem filosofickým, nýbrž že filosofie jest v pravém smyslu myšlením o pravé skutečnosti; a jednající o pravé skutečnosti, ukážeme tím právě samu filosofii při práci.

Druhý důvod se pojí k prvnímu. Nemyslím, že by bylo možno považovat filosofii za vrchol životního snažení. Filosofie jest orgánem ducha, který v první řadě žije; vzhledem k tomuto jeho životu může se filosofie vykázt jen úkolem služebným. Filosofická problematika nutně navazuje na problematiku životní. V tom smyslu je také otázka po pravé skutečnosti otázkou životní. Její váha nepotřebuje filosofického argumentu ani nepochází z filosofické dílny – to už dokonce nikoliv; je vahou samotného života. Neboť život něco váží, jen váží-li něco pravá skutečnost. Proto se život sám musí po pravé skutečnosti ptát. Ptá se ustavičně, byť rozmanitě. Vrcholně položí svou otázku na úrovni duchovní. Nicméně otázku tu nelze uvažovat jen jako filosofickou; filosoficky je precizována, nikoli založena. Proto také nespadá v jedno s žádnou čistě filosofickou otázkou, která sebe důkladněji míří tímž směrem. Nemůžeme ji jednoznačně přeložit či redukovat na jasný, určitý, vymezený filosofický základ. Klade se nám přes mnohé filosofické problémy, které jsou jen parciálním jejím vystižením, i když je z velké části v sebe zahrnuje. Není však ani jejich úhrnem, neboť se jimi nikterak nevyčerpává. Je otevřena na mnoho stran a neomezuje se na oblast filosofickou. Má svou podobu náboženskou; je vlastní každému velkému umění; vědec jí měří svou práci; je přístupna tušení prostého člověka a přes všechnu neurčitost je výrazem jeho touhy. Vyrůstá ze samotného života.

Na tomto místě chci tedy začít své zkoumání. Bude to první krok od pouhých prolegomen k filosofii jako programu. Máme v něm objasnit smysl filosofie, ale také její souvislost, svázanost se životem. Máme ukázat, kde nasadí filosofie, aby v novém světle interpretovala úsilí předfilosofické; máme ukázat, jak filosofie začíná. Ale jak již víme, počátek není nikdy rozhodující; jde o další růst. A tu bude rozhodující, že nemáme možnost pracovat s otázkou po pravé skutečnosti na pozadí nějakého širšího kontextu (filosofického), neboť nejen jakákoliv filosofická práce, ale vůbec celý náš život je podepřen jí samotnou, děje se na jejím pozadí, v něm má i hledá svůj smysl i význam.

Všimněme si především, co všechno může otázka po pravé skutečnosti znamenat. Vždyť musíme alespoň předběžně naznačit její smysl, abychom si tak vyznačili předmět svého zkoumání.

Otázka po pravé skutečnosti je původně integrální součástí otázky po pravém životě: takový život je totiž pravý, který je v konformitě s pravou skutečností. Aby člověk dosáhl pravého života, musí se přimknout k tomu, co samo je pravé a co je zároveň zdrojem, základem veškeré další pravosti. Kdy se však člověk počíná tázat po pravém životě? V čem je důvod, který ho k takové otázce vede? Je základní životní zkušeností jakýsi pocit marnosti, promrhanosti života ať už v části nebo v celku. Jsou

celá údobí, o nichž se člověk dodatečně přesvědčí, že nebyla k ničemu; nebo jindy, že měla nechtěné, záporné, třeba až katastrofální výsledky. K podstatě lidského života patří právě ono vědomí jakéhosi napětí a někdy dokonce rozporu mezi tím, co se děje a událo, a mezi tím, co by se mělo dít a udát. Nejde tu jen o vědomí neuskutečněných možností a nenaplněných okamžiků, nýbrž o tlak minulých událostí, které se nám staví v cestu při nových rozhodováních, které nás zavlékají proti naší vůli nebo alespoň proti našemu lepšímu přesvědčení a předsevzetí na cesty, o nichž často již předem víme, jak jsou bez východu či bez konce, marné, zavádějící, odcizující člověka sobě samému či věčně se v kruhu obracející samy do sebe a tak nikam nevedoucí.

Slovem řečeno, život přes to, že je něčím kladným, že je hodnotou, není pro člověka hodnotou postačující a poslední. Je také promarněný, zmrhaný, prázdný a neútešný život, často spíše živoření či přímo skomírání. A už proto se klade člověku vždy znovu otázka, který život tedy není pouhým živořením, který je životem opravdovým, a potom ještě, který z opravdových je tím pravým, což znamená nejen nejlepším ve smyslu relativním, nýbrž také skutečným, platným. Člověk se nemůže smířit s myšlenkou, že jeho omyly a poklesky jsou stejně skutečné jako jeho nejlepší činy; táhne tedy čáru mezi obojím a chce k pravému životu počítat jen ty druhé. Čestný čin chce vidět jako skutečnější, opravdovější než lež a zbabělost. To nemusí znamenat hned pokus o sebeospravedlnění tím, že se viny a prohřešky neberou vážně. Jde spíše o důvěru v kosmickou spravedlnost, která vyhladí a vymaže všechnu nepravost a zachová jen to, co je pravé. Člověk hledá nějakou pevnost, nějakou záruku mimo sebe, která rozhodne pro život pravý a proti životu marnému. Chce se opřít o to, co jeho život může učinit životem pravým. Dospívá k přesvědčení, že chce-li dosáhnout pravého života, nesmí zůstat sám v sobě, nýbrž musí vyjít ven a přimknout se k zdroji veškeré pravosti, totiž k samotnému základu, jádru vši skutečnosti, k skutečnosti pravé či absolutní.

Pravá skutečnost jako problém čistě nostický, gnoseologický má tuto antropologickou minulost. Přestože patří k podstatě noetického zkoumání nedbat podobných souvislostí nebo alespoň na nich nestavět, nelze otázce pravé skutečnosti po právu rozumět, aniž bychom pamatovali na její původ, tj. aniž bychom zkoumali – programově vzato – poměr mezi pojetím pravého života a pojetím pravé skutečnosti v různých historických útvarech kulturních a myšlenkových.

To neznamená nebo alespoň nemusí znamenat ústup subjektivismu. Jde však o to, že pravá skutečnost se nemůže ve své plnosti a ve svém jádru projevit, resp. přijít k slovu jinak než právě tam, kde se po ní člověk ptá, kde o ni usiluje, kde se snaží jí dosáhnout, resp. přiblížit a připodobnit se k ní. Jistěže okruh působnosti či platnosti pravé skutečnosti není omezen na tuto lidskou subjektivní sféru; nicméně tato sféra je přece nejvlastnějším jejím působištěm, nejvlastnějším místem, kde se pravá skutečnost může uplatnit a ukázat právě jako pravá. I v tom je znovu vidět nerozlučnou souvislost problému pravé skutečnosti s problémem pravého života: konec konců jde o oboustrannou souvislost. Neplatí jenom, že pravý život se nutně musí starat a opřít o pravou skutečnost, nýbrž také naopak pravá skutečnost se ve své nejvlastnější podstatě a ve své vlastní podobě může ukázat jen v pravém životě, jeho prostřednictvím. Snad i tak, že pravá skutečnost vypadá ve své nejvlastnější podstatě jako pravý život, resp. že přímo jest pravým životem. S tohoto hlediska pak se ukazuje onen zvláštní charakter pravé skutečnosti, že totiž není objektivitou vedle jiných objektivit, s nové, jiné stránky. Nejde tu už o protivu objektivita – subjektivita, nýbrž o dvojí typ skutečnosti, snad o dvojí úroveň reality. Vedle dění objektivního je tu dění, které je postaveno doprostřed objektivit, ale neřadí se k nim, nýbrž spíše je organizuje, zvládá, konformuje sebe i je ve smyslu, který není dán objektivně, čili jehož průběh není setrvačností či souhrnem a souhrou rozmanitých setrvačností, nýbrž aktivitou.

Historicky jsme však konec konců jen poučení o tom, jak jednotlivé epochy pojímaly pravou skutečnost, jak o ni usilovaly a pod., není však zřejmé, jak máme pravou skutečnost pojímat my. Je jisté, že – předpokládáme-li ovšem, že pravá skutečnost opravdu jest, což v přísném významu lze bez

obtíží učinit v dosavadních dějinách a v nejvlastnější podobě právě v dějinách pojetí pravé skutečnosti se pravá skutečnost ukazovala, přesto však se problém jejího pravého postižení před námi otvírá nutně vždy znovu, neboť nám už není dnes přístupná ona pravá skutečnost, jak se tehdy ve svrchovaném napětí a soustředění při pokusech o její postižení sama ukazovala, nýbrž pouhé záznamy, úlomky fakt, přeložení bezprostředního zážitku a nejvnitřnější osobní zkušenosti do lidské mluvy, do zprávy, do úvahy, do filosofického systému. Nemůžeme ovšem jít jinou cestou; i my se musíme konec konců pokusit o lidské vyjádření toho, co poznáme jako svrchovanou pravdu, se vši rezervou a se vším risikem. Ale konec konců jde především o to, aby naše pojednání, zkoumání, rozbor, pojetí či systém byly především osobním vyznáním a teprve potom reflexí nad minulými pojetími.

A tak se nám otvírá otázka, zda problém pravé skutečnosti není falešným problémem; či přesněji, zda důvěra, s níž člověk hledí k pravé skutečnosti, není marnou důvěrou, zda význam, který člověk připisuje pravé skutečnosti pro svůj život, tj. pro pravý život lidský, není přeceněn, zda je to význam vskutku pozitivní, zda spíš není pravá skutečnost něčím, co v posledu člověka deprimuje a ničí, co je člověku cizí, ba nepřátelské, co právě spíše drtí jeho lidství než zakládá a garantuje. Je tu otázka, zda úzkostlivá otázka po pravém životě není jen zoufale odvážným opovržením vším skutečným, jen slepým pokusem prolomit obrovské masivy bezesmyslné objektivní hluchým zavoláním na cosi smysluplného, co však ve skutečnosti neexistuje.

18. 8. 1953

Filosof nemůže jinak, než se pokoušet najít absolutno a sloužit mu celou bytostí. A v tom je právě zdroj určité tragiky filosofického počínání (ostatně každého, které o absolutno usiluje), že nakonec vždy musí ve svém úsilí ustát, že se musí dosažených výsledků vzdát, že musí nastoupenou cestu opustit a začít nově, neboť vždy znovu se dříve či později objeví cosi objektivního, co se pokusí vztáhnout směr filosofického úsilí na sebe, co se tedy bude vydávat za absolutno, co se postaví na jeho místo. Je podstatnou součástí filosofického úsilí, objevovat a odhalovat každý takový pokus o zcizení filosofického úmyslu; tragické v jistém smyslu však je, že takové odhalení musí provádět vždy znovu na sobě samém a u sebe samého. Filosof téměř vždy ve chvíli, kdy už už dosahuje absolutna, kdy má pravou tvář skutečnosti na dosah ruky, kdy usiluje o poslední postižení pravého stavu věcí, pravé skutečnosti, troskotá, neboť dosažené a postižené se ukáže být napodobeninou, prostě něčím jiným, cizím, nechtěným a nevolaným, ukáže se daností mezi jinými danostmi, skutečností uprostřed jiných skutečností, slovem marností a snad i ukazatelem marnosti samého původního úmyslu a úsilí. Lze z toho uzavřít, že ono úsilí po pravém se pravého vzdaluje, že prostý život má primát nad životem pravým, resp. že filosofie je v rozporu s životním štěstím? Ať tak či onak, úsilí o pravý život, o pravou skutečnost je možné i skutečné; samo to úsilí je již dokonale s to narušit strukturu prostého života i strukturu pouhé danosti tohoto světa. Prostý život už nemůže být štěstím leč skrze neprobuzenost nebo zapomnění. A tím je zbaven své plnosti; stává se částečným, neuspokojivým, omezeným, plochým, nízkým. Hloubky i výšky jsou mu zapovězeny.

6. 9. 1953

K cestě za pravou skutečností náleží rozsáhlá myšlenková aparatura, bez níž sice to právě zůstává zdrojem, nemůže se však státi chtěným, vědomým cílem. Charakter této aparatury však není a nesmí být konstitutivní, tj. pravá skutečnost jí nesmí být nadefinována. Jde spíše o zprůhlednění neprůhledností, tedy o jakýsi pomocný akt negativní. Vše žije z pravé skutečnosti, ale svým životem ji zakrývá. Tendence k imanentizaci uvnitř života je de facto vždy jistým druhem jeho zcizení; takovou

imanentizací se život upíná k neživotu, k předmětu, k setrvačnosti. Život zdánlivě sám v sobě uzavřený a sám sobě dostačující je ve skutečnosti životem podřízeným něčemu předmětnému, ergo životem zcizeným. Všední lidský život je pln takové odcizenosti. Právě pro detaily životní je charakteristické, že člověk není u sebe, nýbrž u věcí a uprostřed nich. Postavit si otázku po pravém životě znamená však vzít si odstup od těchto věcí, tj. vidět všední jednotlivosti právě jako jednotlivosti, jako detaily; znamená to ptát se po tom podstatném, co zakládá životní smysl, po pravém jsoucnu, pravé skutečnosti. Takovou otázkou vybědne člověk ze své odcizenosti; jít potom zpět k průběhu životních detailů je už možné jen jako zapomenutí po dočasné probuzenosti. Pouhou otázkou však není ještě smysluplnost životní konstituována. Nicméně je tak nastoupena cesta, na níž je to podstatné v životě zbaveno neprůhledné clony životní nahodilosti, nepodstatnosti, okrajovosti. Zbývá otázka, zda výsledkem bude čirá průzračnost, prázdnota, nic, či zda spíše dospějeme k odhalení zdroje pravého života. Pravý život, resp. to pravé v životě nemůže být nic jiného než pravda o něm; a pravda o životě je pravdou o jeho vztahu k celku, resp. o jeho platnosti uprostřed celku. A tato pravda o životě nutně prochází složitou myšlenkovou aparaturou.

20. 9. 1953

[rukopis]

1.1

K otázce pravé skutečnosti jsem se organicky dostal ze zkoumání o pravdě. Neboť právě tak, jako se ukázalo, že pravdy je třeba k pochopení pravé skutečnosti, právě tak se ukazuje, že bez pravé skutečnosti nelze pochopit, co to je pravda. Již dříve jsem se ani nedovedl ani nemohl vyhnout alespoň stručnému načrtnutí vztahů pojetí pravdy k pojetí pravé skutečnosti. Dnes jsem učinil problém pravé skutečnosti svým tématem. Mám k tomu dvojí hlavní důvod.

Především je potřeba zase jednou dát průchod otázce, jež stojí před filosofem v neustálé připravenosti; totiž otázce po podstatě a smyslu jeho vlastní existence a práce, po smyslu filosofie. Filosofie jest zajisté ne-li rovnou hlavním, tedy alespoň jedním z hlavních filosofických problémů; přesně řečeno, je jedním aspektem svého ústředního problému. A tato naše práce o pravé skutečnosti má nejenom jednat o filosofii, nýbrž má ji samotnou ukázat. Ukážeme totiž nejen, že zkoumání o pravé skutečnosti je centrálním tématem filosofickým, nýbrž že filosofie jest v pravém smyslu myšlením o pravé skutečnosti a jednajíce o pravé skutečnosti, ukážeme tím právě samu filosofii při práci.

Druhým důvodem mně bylo to, že se mi zdálo již nutno od pouhých prolegomen vkročit filosoficky *in medias res*. Co však může být spíše středem našeho zájmu než náš vlastní život? Otázka po pravé skutečnosti je otázkou životní.

Její váha nepochází z přesné filosofické dílny, ale je vahou samotného života. Neboť život něco váží, jen váží-li něco pravá skutečnost. Proto se život musí po pravé skutečnosti ptát. Ptá se sice nejrozumnějším způsobem, zato však ustavičně. Vrcholně položí svou otázku na filosofické úrovni. Nicméně otázku tu nelze traktovat jakožto čistě filosofickou; filosoficky je precizována, nikoli založena. Proto také nepadá v jedno – jak uvidíme – s žádnou čistě filosofickou otázkou, která sebe důkladněji míří tímž směrem. Nemůžeme ji jednoznačně přeložit či redukovat na jasný, určitý, vymezený filosofický výklad. Klade se nám přes mnohé filosofické problémy, které jsou jen parciálním jejím vystižením, i když je z velké části v sebe zahrnuje. Není však ani jejich úhrnem, neboť se jimi nikterak nevyčerpává. Je otevřena na mnoho stran a neomezuje se na oblast filosofickou. Má svou podobu náboženskou, je vlastní každému velkému umění – vyrůstá ze samého života. Zvláštní úloha

filosofie spočívá v tom, že dovede odpovídat – i když ne odpovědět, a snad právě proto – na onu otázku, aniž ji znevážila. Všude jinde znamená ta otázka úlek; a život pak odpovídá přes úlek a proti němu. Filosofie se však neleká: vidí v otázce cestu k odpovědi. Snad proto nedovede propůjčit samotné otázce tu vážnost, již dosahuje ku příkladu zbožnost. Také však nedovede propadnout naivitě v odpovědi, které zbožnost není nikdy ušetřena.

Má-li být pravá skutečnost přístupna, je třeba, aby přístupu předcházela odstup. K pravé skutečnosti by pak bylo nutno přistoupit přes oblast, která není pravou skutečností. Je však vůbec možno se takto k pravé skutečnosti dostat? Na druhé straně však, není-li vůbec taková cesta možná, není vůbec možno k pravé skutečnosti nějak dospět. Ukazuje se, že pravá skutečnost nikterak před námi neleží jako něco, k čemu bychom se mohli dostat, přiblížit, co bychom svým pochopením mohli uchopit. Pravá skutečnost je neuchopitelná. Má to snad znamenat konec našeho zájmu?

Jestliže je pravá skutečnost neuchopitelná, přece se v nás všechno po ní vztahuje. Otázkou je však nikoli, zda právem, nýbrž jenom, zda způsobem, který jí je práv. Není-li pravá skutečnost před námi, nelze k ní dojít. Může přijít jenom ona k nám. Protože však jsme bez ní, mimo ní, mimo její skutečnost, vně, pouze snad před ní, dokud je na cestě, můžeme říci, že všude tam, kde dojde naše volání po pravé skutečnosti ohlasu, výsledku, všude tam je tomu proto, že pravá skutečnost už tu jest. Znamená to, že naše úsilí po ní je pouhým (a zbytným) doprovodem? Nikoli: pravá skutečnost nám otvírá cestu, novou cestu k věcem, ke skutečnosti předmětné: pouze skutečné má být pravosti podmaněno.

Skutečnost, tj. přesněji: skutečná věc se mění, pohybuje, vyvíjí. V průběhu změn, během vývoje nabývá rozmanitých forem. Jeví se různě v různých etapách. Která etapa má tu výsadu, že ukazuje skutečnost v její pravé podobě?

Ale už to, že stavíme otázku po pravé podobě skutečné věci, nám dává směr dalšího zkoumání o pravé skutečnosti. Neboť je zřejmé, že se nemůžeme ptát po pravé podobě pravé skutečnosti. Kdybychom se tak zeptali, co by to znamenalo? Jenom tolik, že pravá skutečnost může mít nepravou podobu. Znamená-li to jenom o trochu více, než že pravá skutečnost může být skryta, znamená-li otázka po pravé podobě jenom sebedméně nad pouhou otázkou identifikační (= co jest to a to, co to jest vlastně), pak se lze ujistit, že pravá skutečnost může mít jenom pravou podobu. A tak se ukazuje, že naproti jiným skutečnostem, resp. jednotlivým skutečným věcem vyhlíží pravá skutečnost jako pravá skutečnost, tj. nejeví se ničím jiným, než čím vskutku, opravdu jest. Ale je tu otázka, která dosud nebyla zodpověděna, která však zodpověděna být musí. Jeví se pravá skutečnost vůbec nějak, jeví se vůbec? Co znamená, je-li pravá skutečnost skryta? A může být vůbec skryta? Může být vůbec přístupna?

6. 9. 1954

otázka po pravé skutečnosti – úmysl a možnosti

zkoumání o tzv. pravé povaze skutečnosti prosté, pouhé imanence – transcendence; obejdeme se bez tří [?] při otázce „pravé povahy“?

mnohostrannost, mnohovýznamnost, neurčitost prosté skutečnosti

potřeba subjektivnosti, subjektivního zacílení, intence vlastní místo pravé skutečnosti leží někde velmi blízko

nemůže ležet před subjektem

nemůže jí být ani sám subjekt, neboť i on má svůj vnějšek, svou vnější stránku

ergo nemůže být pravá skutečnost ničím vnějším

může být vnitřní? co to znamená?

54000

To, co by si žádalo důkladného zkoumání, musí být jenom naznačeno několika málo poznámkami. Okolnosti nám nedovolují použít všech prostředků vědeckého postupu a zůstávají nás takřka s holýma rukama. Na to třeba při posouzení pamatovat.

Chceme-li vyhledávat janovské pojetí pravé skutečnosti, může to vyvolat několik námitek. Předně nám může být předhozeno, že vůbec nemůže jít o vyhledání, nýbrž leda o vykonstruování, či přímo zkonstruování. Dále může někdo protestovat vůbec proti filosofickému přístupu v takové věci jako zcela nepřiměřenému předmětu, o nějž běží. Protože v obou případech jde o předpoklady, na nichž naše uvažování stojí, musíme se jich dotknout nejprve.

V průběhu celého našeho zkoumání se zároveň ukáže, jak si představujeme filosofické tlumočení i takových motivů a myšlenkových struktur, které nemají filosofický charakter. Také se ukáže, v čem lze po našem soudu navazovat filosoficky.

12. 12. 1954

54074

Můžeme-li užít – a nikoli nesmyslně – termín: skutečná nicota, jak je zřejmé, že slovo „skutečný“ má v sobě ještě další komponentu: učiněná nicota, opravdová nicota, nicota, jak jenom si možno přát, dokonalá, čistá, úplná nicota.

Je však v tomto případě možno postavit proti sobě nicotu a skutečnost? Vždyť i nicota musí být skutečná. Proti nicotě nemůže tedy stát skutečnost, nýbrž cosi jiného, co nicotu vylučuje. Nicotu však může vyloučit jen to, co jí proniká, co do ní vniká, co ji zaplňuje a naplňuje a jenom tak ruší. Jenom zaplněním lze zrušit nicotu. Ale takové naplnění je možné jen činem, v činu. Proti nicotě stojí tedy nikoli skutečnost, nýbrž skutek. Nemůže však být i nicota skutkem? Je to myslitelné.

Nemůže tedy stát proti nicotě ani skutečnost, ani skutek. Ale odkud je skutek, odkud se zrodil čin? Je to něčí čin, je subjektivně centrován. I nicota může být subjektivně centrována – je to alespoň myslitelné. Ale nicota nemůže být sama subjektem; ani subjekt nicotou. Proti nicotě tedy platně může stát pouze subjekt, ten, v jehož moci jsou činy, činění i ničení. Jestliže se tedy ptáme po skutečném i plném, vlastním toho slova významu; jestliže se ptáme po tom, co skutečně jest, plně jest, co platně, působivě jest, co působí jako skutečné, co je základním kamenem skutečnosti, pak nenajdeme nic, co by lépe těmto požadavkům vyhovovalo, než právě subjekt (ovšem v ontologickém, širokém významu).

7. 9. 1954

B/54 – I.

54014

54077

54001

54011

54069

54073

54070

54015

54016

54076

54031

54012

54071

54072

54014

Otázka po „pravé skutečnost“ je výrazem zpytování svědomí filosofického úsilí. Filosofie tu nechce být ani ideologií nějaké společenské skupiny, třídy, národa, ani nechtě být čímsi zcela autonomním, „čistou filosofií“, která nemá praktických zájmů. Je – chce být – cestou člověka k pravému, k pravé skutečnosti.

Je také pokusem o vydolování smyslu pro stará ponětí, moderní filosofií dovršená. Bylo něco pravdy v jistotě, s jakou dříve filosofie počítala s absolutnem? Zkoumání má jednak porozumět tomu, co bylo oním „absolutnem“ míněno, jednak má ukázat, co lze držet ještě dnes. Celý corpus zkoumání má prokázat, že nejde o otázku vysoce odtažitou, úzce speciální, čistě teoretickou, nýbrž o otázku, na niž odpovědět znamená zasáhnout všechny oblasti lidského konání i myšlení.

28. 7. 1953

54077

Při otázce po pravé skutečnosti je hodna našeho pozoru především ta věc, že tuto otázku nelze jednoznačně přeložit či redukovat na jasný, určitý, vymezený filosofický základ. Klade se nám přes mnohé filosofické problémy, které jsou jen parciálním jejím vystižením, a částečně je v sebe zahrnuje. Není však ani jejich pouhým souhrnem, neboť je většinou vždy přeinterpretuje, a zvláště pak se jimi

nikterak nevyčerpává, nýbrž je otevřena na všechny strany, každé nové postavení problému v ní najde své místo i smysl (znovupojetí). Je to otázka ne pouze filosofická, tj. odborná, nýbrž životní. Proto s ní nemůžeme pracovat na pozadí nějakého širšího kontextu, neboť nejen jakákoliv filosofická práce, ale vůbec celý náš život se děje na jejím pozadí, má na něm a v něm svůj smysl a význam.

8. 9. 1954

54001

Jest nám nejprve stanovití předběžný význam, smysl, obsah otázky po pravé skutečnosti, tj. ten význam, který nám napadá okamžitě na mysl, když je otázka vyslovena.

A tu je patrný hned z počátku jakýs odkaz ke skutečnosti, o níž neplatí, že jest pravá. Ale tu nás zarazí hned první věc: jak se to může stát, že skutečnost může být také ne-pravá; může to vůbec mít ještě jistý význam, než že skutečnost, která není pravá, není ergo skutečností? V tom smyslu by pak pravou skutečností byla skutečnost, která se skutečností nejen zdá být, ale která jí opravdu jest. Naproti tomu nepravá skutečnost se skutečností jen zdá být, ale není jí. Avšak i při tomto výkladu neunikneme téže rozpornosti: čím jest „nepravá skutečnost“, není-li skutečností? Jaká je „skutečnost“ zdání jako faktu? Vždyť „ne-skutečnost“ a „nepravost“ zdání nemůže jít tak daleko, že bychom zdání vůbec vyloučili jako neskutečné a tedy neexistující. Jak můžeme vůbec mluvit o zdání, než jako o něčem, co se vyskytuje, co existuje, co je ergo skutečné? A co tedy konec konců je na skutečnosti zdání nepravého?

8. 5. 1954

54011

Zřejmě nepravost nemůžeme pojmovit jako neskutečnost resp. jako zdání (viz 54001); i zdání má svůj díl skutečnosti, a při otázce pravosti míříme právě na tuto skutečnost, nikoli na onu zdánlivost. Je zřejmé, že při samotné skutečnosti není možno rozřešit otázku pravosti. Skutečnost je pouze dána, je pouhou daností. Naproti tomu otázka po pravé skutečnosti je otázkou, která míří za (nad) pouhou danost. Ptá se po čemsi, co není daností (prostě), nýbrž co – ač dáno – má charakter pravosti. V čem však záleží tento charakter? „Nepravá skutečnost“ je tedy *dána* právě tak jako skutečnost pravá (až na další, neboť pravou skutečnost je nutno pojmovit rovněž jako to, co zakládá pravost zjevného — k tomu však dojdeme až na příslušném místě).

19. 7. 1954

54069

Pravou skutečností můžeme mínit to, co je skutečné, na rozdíl od neskutečného. Spíše však máme na mysli to, co je vlastně, původně, hlavně skutečné, na rozdíl od toho, co je skutečné pouze odvozeně, prostředně, nevlastně. Uznáváme-li odstupňování skutečnosti, pak pravou skutečností bude asi skutečnost nejskutečnější, případně skutečnost absolutní. Můžeme také mířit na to, že původní skutečnost uvádí v život ostatní skutečnosti, jimž je počátkem, kořenem. Odtud antické pojetí ἀρχαί, resp. rhizomat. Pravou skutečností můžeme rozumět první realitu, ale také poslední realitu. Pravá skutečnost je ta, která je opravdu skutečná. Opravdu skutečné však např. podle Hegela může být jenom absolutní, resp. absolutno. Pravá skutečnost může být pojata jako zdroj skutečnosti všeho

skutečného, jako podstata, ale také princip, základ, původ, případně i jako cíl skutečného jakožto skutečného tj. pokud je skutečností.

6. 9. 1954

54073

Chápeme-li opak pravé skutečnosti jako skutečnost *nepravou*, pak jest zřejmé, že nepravost skutečnosti může být kryta pouze zdáním skutečnosti. Neboť – proti pravosti stojí jen zdánlivost. Ale proti pravé skutečnosti může stát ještě něco jiného: skutečnost pouhá, prostá, „jenom skutečnost“. V tom smyslu se pak pravá povaha věcí skrývá uprostřed pouhé skutečnosti, pravá skutečnost působí, funguje nějak v pozadí toho, co je „jenom“ skutečné, faktické. Konečně pak můžeme za pravou skutečnost mít to, co má svůj vlastní základ, zdroj skutečnosti; co nemá čerpat odjinud, což ve své skutečnosti není odvislé. – Je však možné v to, že se neobejdeme bez transcendentního pojetí: pravá skutečnost pak není, ale platí; Neexistuje, ale stává se, netrvá, ale získává se. Je to, co má být, je výkon skutečnosti „pouhé“.

7. 9. 1954

54070

Skutečnost, tj. přesněji: skutečná věc se mění, pohybuje, vyvíjí. V průběhu změny během vývoje nabývá rozmanitých forem. Jeví se různě v různých etapách. Která etapa má tu výsadu, že ukazuje skutečnost v její pravé podobě?

Ale už to, že stavíme otázku po pravé podobě skutečné věci, nám dává směr dalšího zkoumání o pravé skutečnosti. Neboť je zřejmé, že se nemůžeme ptát po pravé podobě pravé skutečnosti. Kdybychom se tak zeptali, co by to znamenalo? Jenom tolik, že pravá skutečnost může mít nepravou podobu. Znamená-li to jenom o trochu více, než že pravá skutečnost může být skryta, znamená-li otázka po pravé podobě jenom sebeméně nad pouhou otázkou identifikační (= co jest to a to, co to jest vlastně), pak se lze ujistit, že pravá skutečnost může mít jenom pravou podobu. A tak se ukazuje, že naproti jiným skutečnostem, resp. jednotlivým skutečným věcem vyhlíží pravá skutečnost jako pravá skutečnost, tj. nejeví se ničím jiným, než čím vskutku opravdu jest.

6. 9. 1954

54015

Otázkou po pravé skutečnosti se rozumí často ještě něco jiného. Opakem pravosti není tu ne-pravost, nýbrž nahodilost, výskyt, danost apod. Vidíme kulhajícího psa; víme však, že kulhání nepatří k němu podstatně: pravý pes nekulhá. (Vlastnost per accidens.) Rovněž po podstatě se ptáme tam, kde chceme zahlédnout za zdánlivým zmatkem pevný řád nějakého procesu. Tu pravou tvář děje není povrchní změň pohybů, ale pravidelnost, nutnost, která je ovládá. V tom smyslu pak se ptáme, zda za míháním, kolotáním, ustavičným proudem; za proměnlivostí a rozdrobeností všeho skutečného není také cosi, co tomu všemu dodává jednoho smyslu, co je tomu všemu podstatou. Co však jest rozuměti onou „podstatou“? Míjíme tím cosi trvalého uprostřed změn? Je to světová substance? Či je to světový řád, který se uplatňuje v každé jednotlivé drobné události, byť si sebe víc vypadal jako nahodilost? A v jakém je *podstatném* vztahu k tomu, čeho je podstatou?

28. 7. 1953

54016

Jako pravá skutečnost může být pojato cosi, co má charakter věčnosti proti pomíjivosti, dočasnosti a podmíněnosti „daného“. A že se vůbec mluví o onom pomíjivém, je způsobeno tím, že se více vtírá, že je víc na očích. Což je způsobeno tím, že se *děje*. Veškeré pokusy o přiblížení, zkonkrétnění, aktualizaci „pravé skutečnosti“ se chápaly oné tušené odedávna možnosti, že i „pravá skutečnost“ může být hybná, že i ona se může stávat, udát, že i ona je dějem, dějstvím. (Význam křesťanského učení, ostatně už pojetí židovského.) Vylíčit hlavní rozpor mezi starožidovským (a křesťanským) a starořeckým chápáním pravé skutečnosti.

[„nebyl v tom ... Hospodin, ale za tím hlas ...“]

[Platon: ústřední oheň se „děje“, postavy ozářené se pohybují; stíny se sunou.]

[Aristoteles: ideálem neměnnost, neúčast na pohyblivosti a proměně.]

28. 7. 1953

54076

Lze mít za to, že pravá skutečnost jest pouhou skutečností, pokud byla naplněna smyslem. Že tedy je skutečností smysluplnou. Tu ovšem je ještě malá nepřesnost: ne každý mysl, ne každá smysluplnost je ještě pravá. Ale lze mít za to, že u skutečnosti pouhé, prosté, se vůbec po smyslu netážeme. Naproti tomu otázka pravosti může vzniknout jenom na místě, kde jde o smysl. Tu pak opakem pravosti by byla nikoliv nepravost, obrácenost, zbloudilost, „slepcečnost“, protismyslnost, nesmyslnost, nicota či ničivost, vydělenost z celku, osamocenost, jednostrannost, suchost, nedostatek pochopení, nedostatek vůbec atd. atd. – tady je vlastně už rozvíjeno pojetí pravosti; pravé skutečnosti.

8. 9. 1954

54031

Pravá skutečnost, již člověk hledá jako oporu a vnitřní sílu pro svou aktivitu, nemůže být něčím, vzhledem k čemu by se člověk stal jenom nástrojem, jenom prostředníkem, pákou, již je hýbáno. A také něco takového by člověk nenašel. Ale je tu přece něco, co není výtvořem člověka, ale co však také není pouhou vnější daností; a to je pravda. Můžeme pravdu prohlásit za pravou skutečnost? Za jednoho předpokladu: že se ji pokusíme pojmut ontologicky, tj. že se ji pokusíme postihnout v její skutečnosti. To znamená, že se nespokojíme okruhem její platnosti, nýbrž že budeme zkoumat její „existenci“, její „realitu“, její jsoucnost. Čili jinak také: jsoucnost, „existenci“ platnosti.

29. 7. 1954

54012

Ve vztahu danosti a pravosti, tj. skutečnosti a pravosti, je důležité, že ne každá skutečnost je už *eo ipso* pravou skutečností. Skutečnost daná může být právě tak pravá jako nepravá. Vážnějším problémem je vztah opačný: je každá pravost skutečná, anebo může být také pravost neuskutečněnou? Co to potom jest „neskutečná pravost“? Jakou „formou existence“ je v tom případě nadána?

19. 7. 1954

54071

Ale je tu otázka, která dosud nebyla zodpovězena, která však zodpovězena být musí. Jeví se pravá skutečnost vůbec nějak, jeví se vůbec? Co znamená, je-li pravá skutečnost skryta? A může být vůbec odkryta? Může být vůbec přístupna? Má-li být pravá skutečnost přístupna, je třeba, aby přístupu předcházela odstup. K pravé skutečnosti by pak bylo nutno přistoupit přes oblast, která není pravou skutečností. [červenou tužkou připsáno: „to je málo pro odstup?“] Je však vůbec možno se takto k pravé skutečnosti dostat? Na druhé straně však, není-li vůbec taková cesta možná, není vůbec možno k pravé skutečnosti nějak dospět. Ukazuje se, že pravá skutečnost nikterak před námi neleží jako něco, k čemu bychom se mohli dostat, přiblížit, co bychom svým pochopením mohli uchopit. Pravá skutečnost je neuchopitelná. Má to snad znamenat konec našeho zájmu?

Jestliže je pravá skutečnost neuchopitelná, přece se v nás všechno po ní vztahuje. Otázkou je však nikoli, zda právem, nýbrž jenom, zda způsobem, který jí je práv.

6. 9. 1954

54072

Není-li pravá skutečnost před námi, nelze k ní dojít. Může přijít jenom ona k nám. Protože však jsme bez ní, mimo ní, mimo její skutečnost, vně, pouze snad před ní, dokud je na cestě, můžeme říci, že všude tam, kde dojde naše volání po pravé skutečnosti ohlasu, výsledku, všude tam je tomu proto, že pravá skutečnost **už tu jest**. Znamená to, že naše úsilí po ní je pouhým (a zbytným) doprovodem? Nikoli: pravá skutečnost nám otvírá cestu, novou cestu k věcem, ke skutečnosti předmětné: [pouze skutečné] má být pravosti (pro pravdu) podmaněno.

6. 9. 1954

B/54 — II.

02

54007

Závažnost má otázka geneze onoho ptaní po pravé skutečnosti; máme totiž za to, že je neobyčejně významné, je-li filosofická otázka položena na úrovni nebo z roviny životní, anebo je-li vnitřní, autonomní otázkou filosofickou. To právě charakterizuje otázku pouze legitimní od otázky, která je vlastní celému našemu myšlení i životu, jednání. Hlavně ovšem jednání, neboť pokud jde o myšlení, nelze předem uhádnout, jde-li o platné myšlení nebo o pouhou tzv. ideologii.

Jde-li o otázku života vlastní, tj. konec konců životně důležitou, pak lze ukázat, jak se přímo vnucuje v reflexi; jak proniká cosi jako výzva k ní ze samotného našeho jednání, z naší praxe, jak je tato otázka v naší životní praxi přímo zakořeněna a v reflexi je pouze obnažena, odkryta, na světlo přivedena a formulována. Zároveň ovšem třeba zkoumat samotnou legitimitu otázky po pravé skutečnosti, neboť nemáme jiné systematické metody na kontrolu správnosti reflexe, již se otázka teprve formuje jako otázka.

Viz SEŠ 01/1954, str. 21.

26. 5. 1954

54008

Otázka po pravé skutečnosti je ve dvojím smyslu otázkou životní, tj. otázkou vyrostlou nikoli pouze z teoretického zkoumání, nýbrž přímo ze životní praxe. Jednak její pravá podoba je odhalována všude tam, kde člověk dochází k reflexi nad svým vlastním životem, jednak její parciální podoba se objevuje ve všech životních situacích, v nichž je pro člověka jednajícího důležitá znalost věcí.

Začneme-li raději zkoumáním, jak vyrůstá tato otázka ve své plnosti, abychom si potom některé detaily dokreslili z jejích parciálních podob, pak se vydáváme nebezpečí, že otázku po pravé skutečnosti, jak vyrůstá z praxe, budeme stylizovat. Nejde tu o pouhý odpor k jakémukoli originálnímu pojetí, nýbrž spíše o vědomí nutnosti respektovat onu otázku jako otázku praktickou, odhalit její kořeny a zdroje, její sféru platnosti a sféru neplatnosti. Také se tak může ukázat, lze-li na onu praktickou otázku vůbec filosoficky navazovat. Nelze reflexi začínat; každá reflexe už musí na *něco* mířit, co tu už *jest*. Proto tu nejprve musí být i životní praxe, aby bylo možno reflektovat na životní smysl.

29. 5. 1954

54009

Máme tu kupř. otázku po pravosti zlata. Co se tím všechno rozumí? Čemu všemu se na této otázce můžeme přiučit?

Především si povšimneme toho, že zdaleka není tak vhodná otázka např. po pravém železe. Vůbec se zdá, že otázka po pravosti má své místo všude tam, kde jde o něco nadprůměrně významného (tj. v tomto případě alespoň, kde se čemusi nadprůměrný význam přikládá).

Dále lze vidět, že otázka po pravosti je kladena všude tam, kde je mimořádná možnost omylu, a to ať už proto, že je dána objektivně značnou podobností v některých, většinou nápadných rysech, ať už proto, že je vyvíjeno nějaké úsilí, které má takový omyl usnadnit a zpravděpodobnit. Něco může vypadat jako zlato, ale není to zlato. Tomu se pak říká, že to není pravé zlato. A taková výpověď je tím více věcná a na místě, čím více je podoby zlata dosahováno.

V obou těchto případech vstupuje silně do popředí *zájem* člověka. Lze předpokládat, že bez subjektivního zásahu, bez mimo onen prostor, který je subjektní aktivitou vytvořen, není místa pro otázku po pravém.

29. 5. 1954

B/54 – III

03

54017

Otázka po pravé skutečnosti je původní integrální součástí otázky po pravém životě: takový život je totiž pravý, který je v konformitě s pravou skutečností. Aby člověk dosáhl pravého života, musí se přimknout k tomu, co je pravé a co je zároveň zdrojem, základem veškeré další pravosti.

18. 8. 1953

Pravá skutečnost jako problém čistě noetický, gnoseologický má (tuto) antropologickou minulost. Protože patří k podstatě noetického zkoumání nedbat podobných souvislostí nebo alespoň na nich nestavět, nelze otázku pravé skutečnosti po právu rozumět, aniž bychom pamatovali na její původ, tj. aniž bychom zkoumali – programově vzato – poměr mezi pojetím pravého života a pojetím pravé skutečnosti v různých historických útvarech kulturních a myšlenkových.

18. 8. 1953

54027 + 54028

V bezprostředním žití je člověk spojen nesčíslnými pouty a souvislostmi se světem, v němž se pohybuje a s nímž zápolí. Ale tehdy, když se pozastaví, ponechá věci kolem sebe, aby samy za sebe promluvily, pak ustrne, v jaké cizotě, v jaké ne-smyslnosti se ocitl. Náhle ustupují historické reminiscence a před očima ti stojí demaskovaná přítomnost: tupým zrakem pohlédneš na ni a nevěříš, že jsi opravdu zde, nevěříš, že to je skutečnost, čekáš na probuzení ze sna, kdy s úlevou poznáš, že jsi zase doma. Nitky souvislostí se v minulých dnech a rocích tak splétaly, že už někdy nevidíš podstatu a vše přítomné se ti zdá pochopitelným, zřejmým, známým, průhledným. Ale podstata je naopak právě nepochopitelná, překvapivě odpudivá, cizí, temná: je v ní cosi nejen zcela odlišného, ale přímo protichůdného, nepřátelského tvé vlastní podstatě. Proč stojím nyní zde, když naprosto nemám, co bych tu pohledával? Mé srdce není při těchto věcech, které se na mne cize šklebí ze všech stran. To, do čeho jsem postaven, není vůbec nic, co bych mohl nazvat „tím pravým“. Mám zcela jiný sklon duše.

Základním znakem takového existenciálního pocitu je rozklad solidarity s minulostí, především se svou vlastní minulostí. Mnoho věcí se dnes děje s člověkem, které nestačí ani sledovat, natož aby je zvládal, až je pevně zařadil do jednotné linie životní. A tak je solidárně sám se sebou v tomto daném okamžiku a i svou vlastní minulost pokládá za součást oné cizosti, která na něho číší ze všech stran. Zdá se ovšem, že to je výsledek úpadku aktivity, který přivodil ono vědomí roztržky či lépe roztrženosti subjektivna (vlastního) se světem, v němž jsme zasazeni. Aktivní bytost se neobejde bez nejrozmanitějších a četných i hustých souvislostí s věcmi kolem. I její vztah k těm věcem, na nichž už pracovala, a k těm, s nimiž pracovat hodlá, je daleko bližší, familiérnější. Ve světě, který si sama upravuje a tvoří, cítí se aktivní bytost daleko více doma než tam, kde dosud nezasáhla. Odtud je zřejmo nejen, jaký původ má existenciální pocit, ale také jaký je způsob jeho léčení a překonávání. Závěr: domov, v němž člověk vyrostl, je nejistý. Rozkládá se nezadržitelně. Jediný možný domov je ten, jež vytvoříme vlastníma rukama.

25. 2. 1954

54018

Kdy se má člověk počíná tázat po pravém životě? V čem je důvod, který ho k takové otázce vede? Je základní životní zkušeností jakýsi pocit marnosti, promrhanosti života ať už v části nebo v celku. Jsou celá údobí, o nichž se člověk dodatečně přesvědčí, že nebyla k ničemu; nebo jindy, že měla nechtěné, záporné, třeba až katastrofální výsledky. K podstatě lidského života patří právě ono vědomí jakéhosi

napětí a někdy dokonce rozporu mezi tím, co se děje a událo, a mezi tím, co by se mělo dít a udát. Nejde tu jen o vědomí neuskutečněných možností a nenaplněných okamžiků, nýbrž o tlak minulých událostí, které se nám staví v cestu již nových rozhodování, které nás zavlékají proti naší vůli nebo alespoň proti našemu lepšímu přesvědčení a předsevzetí na cesty, o nichž často již předem víme, jak jsou bez východu či bez konce, marné, zavádějící, odcizující člověka sobě samému či věčně se v kruhu obracející samy do sebe a tak nikam nevedoucí.

18. 8. 1953

54019

Slovem řečeno, život přes to, že je něčím kladným, že je hodnotou, není pro člověka hodnotou postačující a poslední. Je také promarněný, zmrhaný, prázdný a neúspěšný život, často spíše živoření či přímo skomírání. A už proto se klade člověku vždy znovu otázka, který život tedy není pouhým živořením, který je životem opravdovým, a potom ještě, který z opravdových je tím pravým, což znamená ne jen nejlepším ve smyslu relativním, nýbrž také skutečným, platným. Člověk se nemůže smířit s myšlenkou, že jeho omyly a poklesky jsou stejně skutečné jako jeho nejlepší činy; táhne tedy čáru mezi obojím a chce k pravému životu počítat jen ty druhé. Čestný čin chce vidět jako skutečnější, opravdovější než lež a zbabělost. To nemusí znamenat hned pokus o sebeospravedlnění tím, že se viny a prohřešky neberou vážně. Jde spíše o důvěru v kosmickou spravedlnost, která vyhladí a smaže všechnu nepravost a zachová jen to, co je pravé.

18. 8. 1953

54021 + 54024

Člověk reflektuje na svůj život a nemůže se spokojit jím samým, tj. pouhým životem. Chce život zacílený, smysluplný, chce životní plnost. A patří k podstatě života o tuto životní plnost, že hledá oporu mimo sebe, v pozadí, v základu, v celku, k němuž se vztahuje a odnáší. Ale je pouze výsledkem špatné reflexe, hledáme-li ono pozadí, celek atd. mimo sebe v tom smyslu, kterém říkáme vnějšnost.

...

12. 11. 1953 – Mladá Boleslav

Ale řekli jsme, že prostý, pouhý život není ještě životní plností. Co tedy jej oním životem smysluplným, smysl jako světlo navenek vyzařujícím? Smysluplnost života nemůže být v něm samém zahrnuta a uzavřena; život se musí vztahovat k čemuśi podstatnému, významnému, bez čeho není životní plnost. Toto podstatné, všechnu životní plnost zakládající „cosi“ můžeme nazvat „tím pravým“.

Neboť jen smysluplný život je životem pravým; a pravým životem je ten život, kterým žijeme „to pravé“, kterým se k „tomu pravému“ zaměřujeme, přibližujeme a činíme je životním středem. „To pravé“ neboli „pravá skutečnost“ však není a nemůže být něčím, co by mohlo být životu vnější, do čeho by život vstupoval ve svých vnějších souvislostech, nýbrž spíše naopak cosi, co prostřednictvím života vstupuje do vnější reality. Jedině životem (a to pravým životem) může být uskutečňováno to pravé; ale zůstává otázka, co je to „to pravé“ čili „pravá skutečnost“ sama o sobě, před uskutečněním v životě a skrze život.

Vztah života k pravé skutečnosti není vztah k něčemu danému (to by byla pouhá vnějšnost).

Mladá Boleslav 12. 11. 1953

54020

Člověk hledá nějakou pevnost, nějakou záruku mimo sebe, která rozhodne pro život pravý a proti životu marnému. Chce se opřít o to, co jeho život může učinit životem pravým. Dospívá k přesvědčení, že chce-li dosáhnout pravého života, nesmí zůstat sám v sobě, nýbrž musí vyjít ven a přimknout se k zdroji veškeré pravosti, tudíž k samotnému základu, jádru vši skutečnosti, k skutečnosti pravé či absolutní.

18. 8. 1953

54022

... Ale je pouze výsledkem špatné reflexe, hledáme-li ono pozadí, celek atd. [k němuž se náš život vztahuje a odnáší, aby došel plnosti a smyslu] mimo sebe v tom smyslu, kterému říkáme vnějšnost. Proti všem vnějším vztahům a spojitostem je životní smysl čímsi po výtce vnitřním, vnitřní hodnotou (intrinsic value). Život lidský nemůže být postaven doprostřed smyslu, který by jej mohl prosvětlit, nýbrž může takovému smyslu jen dát průchod navenek, do reality, do vnějšnosti. Životní smysl není odrazem, nýbrž vlastním světem života. Život není zvnějšku ozářen, osvětlen jakýmsi cizím světlem, nýbrž sám světlo vyzařuje navenek.

Mladá Boleslav 12. 11. 1953

Pravá skutečnost je „před“ životem jenom „in actu“, je tedy přístupná jenom životním činem, tj. v činu. Čin je však vždy napětím mezi daností (= tím, co jest) a mezi tím, čeho má být dosaženo (= co má být). Pravé místo pravé skutečnosti je právě uprostřed tohoto napětí; je tímto napětím, je jednou jeho stránkou.

Mladá Boleslav 19. 11. 1953

54023

Chci najít ten podstatný charakter lidského bytí, který již sám sebou jaksi naznačuje směr, v němž jedině může být položen životní smysl. Odmítám představu, jako by smysl přicházel do lidského života odněkud zvenčí, jako by teprve ex post k němu přistupoval (nebo nepřistupoval či od něho odcházel). Pravdaže není každý život smysluplný. Denní zkušenost nám ukazuje mnohé nicotnosti v plné nesmyslnosti a protismyslnosti. A přece musí existovat jakási kontinuita mezi samotným prostým životem a mezi plností životního smyslu. Smyslu nelze v životě dosáhnout tak, že k žití něco odněkud přistoupí, nýbrž něčím, co má v něm svůj základ a nejen příležitost.

z dopisu Sachovi; Mladá Boleslav 16. 1. 1954

54025 + 54026

Člověk není pouhou otázkou, pouhým vědomím otázky životního smyslu přesahuje pouhou průběžnost životní. Nemůže se spokojit samotným, prostým životem, chce život plný smyslu, život zacílený, chce životní plnost. K tomu cíli však potřebuje člověk vztáhnout svůj život k čemu, co jej teprve činí pravým životem. To však – a to je naše přesvědčení – nemůže být nic zcela a naprosto nového, odlišného, vnějšího, cizího, nýbrž jenom prohloubení života samotného. Životem pravým může život učinit jenom to, co jej činí už prostým životem. (Snad jsem se nevyjádřil přesně: jenom to

může učinit život životem pravým, co jej dovedlo učinit již prostým, pouhým životem.) Proti všemu vnějšímu, všem vnějším souvislostem a bohatostem je životní smysl čímsi po výtce vnitřním, vnitřní hodnotou. Život lidský nemůže být postaven doprostřed (objektivního) smyslu, který by jej mohl prosvětlit, nýbrž může takovému smyslu jen dát průchod navenek, do reality, do vnějšnosti, do objektivitu. Životní smysl není odraženým, nýbrž leda vlastním (je-li vůbec) světlem života. Život není zvnějška ozářen, osvětlen jakýmsi cizím světlem, nýbrž naopak sám světlo vyzařuje navenek (má-li vůbec nějaké).

A přece tohle všechno přímo předpokládá rozdíl mezi životem prostým (pouhým) a mezi životem naplněným smyslem. Co tedy jej činí životem smysluplným, smysl jako světlo navenek vyzařujícím? Vždyť smysluplnost nemůže být v životě obsažena, zahrnuta, uzavřena. Život se musí vztahovat k čemusi podstatnému, všechnu životní plnost zakládajícímu. Co je toto podstatné, významné, smysluplné či smyslunosné? Co je to to „pravé“ v životě a pro život?

z dopisu Sachovi, Mladá Boleslav, 16. 1. 1954

B/54 — IV.

11

Bytí

54032

Aristoteles pojal „πρώτη φιλοσοφία“ jako vědu o „ὄν ἢ ὄν“. Otázka je tedy namířena nikoli na „bytí“ (Sein), nýbrž na „jsoucí“ (Seiendes), totiž na „jsoucí jakožto jsoucí“, nebo jak obvykle říkáme, na „jsoucí jako takové“.

Tato klasická formule přesně vystihuje stav věcí ve výchozím bodě. Ptá se sice po „jsoucím“, a tedy nikoli po „bytí“. Protože však má na mysli jsoucí, jenom pokud je právě jsoucí, tedy pouze v jeho nejvlastnější obecnosti, zasahuje tímto prostřednictvím nicméně „bytí“. Neboť to právě je to jediné společné všeho jsoucího.

(Nicol. Hartmann, *Zur Grundlegung der Ontologie*, S. 41–42.)

Rozdíl mezi bytím a jsoucím je právě takový jako mezi pravdou a pravým, skutečností a skutečným, realitou a reálným. – Bytí jsoucího je jedno. Všechny další difference jsou obměnami (Besonderungen) způsobu bytí (Seinsweise).

(dtto, S. 40–41)

3. 8. 1953

54033

Heidegger odmítá otázku po „jsoucím jakožto jsoucím“ a klade otázku po „smyslu bytí“. Hledá nový počátek (Ansatz) a vidí jej v „Dasein“, jež zatím zároveň omezuje na „Dasein des Menschen“. Podle Hartmanna (viz) se dopouští hlavní chyby v tom, že příliš sbližuje bytí a chápání bytí (Sein und Seinsverstehen) a že téměř zaměňuje bytí a danost bytí (Sein und Seinsgegebenheit).

(Viz. Hartmann, *Zur Grundlegung der Ontologie*, s. 43; 44)

Postup zkoumání má vždy dbát cesty, kterou se skutečné, dané, jednotlivé lidské badání, pozorování a ptaní setkává. Je velkou chybou, jestliže vědecké předvedení řešení nějakých problémů začíná docela jinak či dokonce opačně, než jak se k němu „empiricky“ došlo. Tu nejde o opakování náhodností; ale jestliže nemohu ničeho vědět o bytí než z bytí sebe samého, tj. z vlastního bytí, musím odtud vycházet. A tak nejprve je bytí zakryto v chápání, a teprve potom se za ním může objevit skutečně – ale pak musí (má).

3. 8. 1953

54035

Podle Hartmanna (Zur Grundl. der Metaphysik, s. 41) je přirozeně nemožné jednat o bytí, aniž bychom zkoumali jsoucí. Je třeba prý se ptáti *nikoli* po jakémsi jedinečném jsoucím v pozadí rozličnosti všeho jsoucího – to by totiž bylo hledání nějaké substance, absolutna nebo dokonce otázka po jediném základu všeho (Einheitsgrund), a ten ovšem by sám musel mít nějaké bytí – *nýbrž* „nach dem, was das schlecht [? nečitelné?] ontisch verstandene Generelle darin ist“.

Podobně třeba G. Hartenstein (Die Probleme und Grundlehren der allgemeinen Metaphysik, S. 167–8) říká, že *bytí samo není*, neboť by muselo být predikováno samo o sobě. Atd.

Jsou tu dvě otázky? proč by bytí nemohlo být predikováno samo o sobě? A za druhé: proč by mělo být „bytí bytí“ (Sein des Seins) totéž jako „bytí jsoucího“ (Sein des Seienden)? A hlavně je problematické, zda bytí jsoucího je jediné a totéž pro všechno jsoucí. Zde je jádro problému.

3. 8. 1953

54034

Ptáme se: může být otázka po „bytí“ počátkem tázání, může jí zkoumání započít? Jestliže rozumíme bytím jenom to, co je společné všemu jsoucímu, pak ovšem jest třeba tak či onak začít u jsoucího a odtud přejít na otázku bytí. A je celkem známo, že na této cestě dosud filosofie neuspěla. Vždyť výměru „bytí jsoucího“ nebylo dosaženo, a zdá se, že ani nemůže být dosaženo. Jestliže však nechceme jsoucí hned určit jako nám dané, pak je zřejmé, že ke každému přístupu k „bytí jsoucího“ potřebujeme mít znalost toho, co to „bytí“ jest. A protože nemáme jiného přístupu k bytí (jinému než svému) leč přes jeho danost, zůstává otevřenou otázkou, nepočítáme-li k bytí něco, co náleží danosti. Vždyť jakým způsobem bychom vůbec mohli potom odlišit bytí od danosti? Jenom tak, že v něm hledáme analogii vlastního svého bytí. A tu již rozhodně vycházíme od zážitku mého bytí a ne od danosti.

3. 8. 1953

54036

Máme vůbec nějaký přístup k „jsoucím jakožto jsoucímu“ čili k bytí jsoucího? Nikoli. Přístup můžeme mít jenom tam, kde je něco před námi, čili kde je něco předmětem. Předmětem však nemůže být samo bytí jsoucího, nýbrž danost tohoto bytí (Seinsgegebenheit des Seienden). Na druhé straně sami jsme. Ale naše vlastní bytí nám není dáno, nýbrž otvírá se nám teprve v reflexi. A to ještě nikoli tak, že by bylo přístupno resp. postižitelné v objekci. Proto vědomí bytí resp. vůbec myšlení, mínění (vlastního) bytí není původním místem, kde se nám bytí (vlastní naše bytí ovšem) otvírá, nýbrž tímto původním místem je zážitek vlastního bytí resp. zážitek jsoucnosti. Jestliže jsme, znamená to, že se

žijeme; něco správného je v Sartre-ově postřehu, že cítí znamená pít se bez žízně. Nejde o alegorické komponenty, nýbrž o onen zvláštní vztah k sobě samému, který nepotřebuje původně prostřednictví vědomí.

3. 8. 1953

54037

Jsem nakloněn odmítnout mínění, jako by všechno jsoucí bylo stejné, tj. týmž způsobem, a jako by tedy bytí jsoucího bylo jedno. Bytí jest způsob, jakým se jsoucí prosazuje uprostřed věcí a procesů jiných. Právě tak, jako v řeči nemůžeme odstínit všechny tóny červené barvy, tak nedovedeme ani odstínit všechny „tóny bytí“. A nejenom to. Protože není univerzálního bytí (jakožto nadřazeného jsoucna) v pozadí či v základu všeho jsoucího, zůstává „bytí vůbec“ skutečně pouhou abstrakcí. Naproti tomu však není pouhou abstrakcí jednotlivé bytí, kvalitativně odstíněné. Abychom obojí od sebe odlišili, nazveme toto jednotlivé bytí jsoucností. Zůstává nám tím úkol, vysledovat vztah mezi bytím a jsoucností jsoucího, a rovněž ukázat, jaké výhody může naše rozdělení vykazat.

3. 8. 1953

B/54 – V.

12

Jsoucnost

54038

Je-li možno abstrahovat něco společného určitým jednotlivinám, pak to ještě neznamená, že skutečně ono společné existuje. (Což není přesně řečeno.) Výběrem jednotlivin je už dána povaha oné abstrakce; tím už je zřejmé, že můžeme abstrahovat něco, co nikterak netvoří jednotu ani celek. Jsoucí je nadáno nejrůznějšími kvalitativně odlišnými, ba jedinečnými „způsoby“, „typy“, „druhy“ jsoucnosti. Nicméně každá jsoucnost jsoucího znamená jeho bytí. Bytí je ovšem možné pouze jako jsoucnost, tj. ve formě jsoucnosti. Samo „bytí vůbec“ je čistou abstrakcí. A přece: co je společné všem jsoucnostem, všem modům jsoucnosti, resp. modům bytí? Bytí rozhodně není samo ani jsoucnem, ani jsoucností! (Mám za to, že je nelze považovat za jsoucnost jsoucnosti, neboť se vypovídá o jsoucím.)

4. 8. 1953

54030

Je tu otázka, zda existence náleží nějakému subjektu. Situace ovšem neexistuje, nýbrž platí (to znamená v tomto případě: jest *pro* subjekt). Věc naproti tomu měla by *mít* existenci. Ale co to je věc? Jako něco *vnějšího* (tj. z hlediska subjektu) je situací resp. částí, jednou z konstituent situace. Od situace se může vydělit jen prostřednictvím své setrvalosti či setrvačnosti. Ale můžeme o setrvačnosti (-valosti) právem říci, že existuje? Existující je *tu*; setrvačnost je jaksi mimo rozmezí „*tu*“ – *a* – „*tam*“ (pojímáme-li to časově, ale v jistém případě obecně, např. zákonitosti). „Věc“ ovšem může být také „*tu*“, ale jen jako subjekt. Existence jest tedy mimo rámec předmětnosti: ne že by předmět nemohl

existovat, ale neexistuje jakožto předmět. Předmět, objekt neexistuje. Jak jinak můžeme však klasifikovat jeho danost?

25. 7. 1954

B/54 – VI.

15

Existence

54042

Jean Wahl, O existenci

(Listy roč. I seš. 3, str. 464–7)

„Především existuje na jedné straně to, co odporuje, a na druhé straně úsilí subjektu, vztahující se k tomu, co odporuje. Existence by se pak vymezila odporem vnějšku vůči vnitřku a úsilím vnitřku vůči vnějšku a zejména vztahem a jednotou obojího. Neboť existuje také a zároveň cítěná jednota tohoto vnitřku a tohoto vnějšku. Zvolili jsme si tuto formu existence proto, že snad právě ideji odporu a v ideji úsilí se existence projevuje intenzivně. Spojili bychom tedy ideu existence s ideou intenzity.“

Existence, existovat znamená etymologicky vyjít z, ex-sistere, vyjít ven buď z říše možného nebo z absolutna. Existuje to, co se odpoutává od říše možného nebo co se odpoutává od absolutna. – To však nestačí: existence je snad také sama v sobě odlučováním, činností, jíž se tříští. V tomto smyslu nás to bude svádět říci, že existence je sama sebou nedokonalostí, že se projevuje jako zlom v absolutnu, že je sama v sobě zraněním, roztržením.

Avšak současně musíme vyslovit ideu protikladnou: zatím co existence je touto nedokonalostí a tímto zraněním, je také, a vždy způsobem dokonání a dokonalosti.

(entelechie Aristotelova, stupeň existence = stupeň dokonalosti Descartovy, nověji Whitehead)

23. 8. 1953

54043

Máme k dispozici řadu pojmů, jichž se v různých dobách, za různých okolností a různými mysliteli užívalo v nejrůznějších významech. Bytí, bytnost, jsoucnost, jsoucno, někdy i jestvování (z ruského), také existence. Je třeba především zkoumat věc samu, a je-li zjevné, že není jedna, nýbrž že je jakousi mnohostí, pak je na místě odlišit jednotlivé významy a přisoudit je rozličným termínům.

Především tedy se zdá, že existenci najdeme jenom tam, kde je možno něco najít tu a nyní („nyní“ znamená ovšem právě tak málo přítomnosti jako „tu“ nějaký ideální střed, resp. místo subjektu, který k věcem přistupuje). Zkrátka: existuje to, co je nejen určité, nýbrž i jednotlivé. Záleží ovšem mnoho na tom, jak onu jednotlivost pojmem. Neexistuje kupř. pes vůbec, nýbrž tento pes a ti psi, mnoho psů. V jednom smyslu ovšem existuje i pes vůbec; ale nikoli jako pes, nýbrž jako myšlenka, jako pojem. Tu se však dostáváme k důležité věci: jak existuje pojem?

23. 8. 1953

54044

Jednotlivý reálný obrazec, resp. tvar může mít podobu trojúhelníka. V tom smyslu lze mluvit o existenci trojúhelníka. Ale to, co míníme, řekneme-li „trojúhelník“, je něco daleko přesnějšího, určitějšího, než to, na co lze ukázat jako na něco reálného, co je nyní a zde před námi. Toto přesně ovšem neexistuje; je však minitelné, a je míněno. Míníme je tak, že užíváme jakéhosi prostřednictví. Oním potřebným prostředníkem může být např. představa, myšlenka, pojem, pojetí atd. V případě trojúhelníka především pojem. A tu hned máme opět dvojí význam termínu „pojem trojúhelníka“. Můžeme mít na mysli také samotný trojúhelník jakožto pojem (přesněji řečeno, jako předmět pojmu); na druhé straně tak můžeme mít na mysli onen konkrétní akt naší mysli, která možnost mínění trojúhelníka vůbec zkonkrétňuje, zpřítomňuje, uskutečňuje. Tento pojem pak jest *tu*: právě jej máme na mysli, resp. právě jím máme na mysli trojúhelník vůbec. A potud tedy pojem existuje.

23. 8. 1953

54045

Pojem existence, bytí apod. je na tom stejně jako pojem trojúhelníka [viz 54044]. Existence neexistuje jako to, co existencí míníme, nýbrž jen jako to, čím ji míníme (*tu* a *teď*). Bytí není jakožto bytí, jest však jako (*nyní a zde*) *míněný* pojem. V tom smyslu existence jest *tu*, jakmile a pokud ji míníme; jinak *tu* jsou jen existující jednotliviny.

Proč tomu tak jest? Proto, že o neurčitosti nelze nikterak predikovat existenci. Pozadí je vždy spleť toho, co existuje i toho, o čem nelze s určitostí tvrdit, že existuje, i toho, co opravdu neexistuje. Proto v tom pozadí samo rovněž neexistuje. Existuje jen to, co je *tu* v tomto místě (nikoli v tomto bodě), a nikde jinde, co je v tomto čase (nikoli okamžiku) a nikdy jindy.

Avšak opět: Což je-li ještě jinde a jindy? Pak buď je *týmž* skrze souvislost, tj. setrvává v čase a probíhá, rozkládá se ve větším prostoru. Anebo *tu* před sebou vidíme nepopíratelnou přetržitost. A zde také je největší problém.

23. 8. 1953

54046

[← 54045]

Jestliže někde jde o *touž* (v této identitě ovšem je problém!) věc, která nám je pluralizována, multiplikována nepopíratelnou přetržitostí, pak můžeme mít za to, že *tu* jde o analogii struktury. Můžeme říci o struktuře, že jest? Myslím že ne. O ničem totiž nemůžeme říci: *toto* zde je struktura. Ke skutečné struktuře se dostaneme pouze přes její pojem, resp. pojetí. Struktura není před námi nikdy jako předmět, nýbrž musíme do ní vnikat. Bylo by pochybné, kdyby tato ne-předmětnost měla být jediným nebo hlavním argumentem. Bylo by přinejmenším třeba dokázat, že existence a předmětnost je buď totéž nebo že jsou v nejužší souvislosti. To však popíráme. Předmětnost je příznačná pro danost, nikoli pro existenci nebo bytí. Tlak existence je opačný než tlak danosti, anebo je alespoň *také* opačný. Tlak danosti nikdy nemá směr z vnitřka navenek, nemá ve vnitřku (vnitřním) svůj původ, počátek.

23. 8. 1953

54047

Zdá se, že jsou dobré důvody pro ono pojetí existence, které se drží původu slova a zachovává prvotní význam: vyjít z něčeho, a tedy vydělení, oddělení, samostatnění. Tomu ovšem zase lze rozumět buď jen fenomenálně, že něco nabude pro nás (nebo vůbec pro něco jiného) charakteru určitosti a vystoupí tím ze spleti pozadí. Ale lze tomu rozumět jako dokonalému vyjití, osamostatnění ve smyslu aktivity: *získání odstupu*. V plném slova smyslu může dosáhnout odstupu *pouze subjekt*, který se subjektem a tedy existencí stává v akci a skrze akci, počátkem akce. Tu by bylo – v tomto druhém případě – nutno opravit předchozí stránky: např. *pojmem* nemůže nikterak existovat, protože se nikterak nemůže státi subjektem.

23. 8. 1953

54048

Jean Wahl praví (Listy 466), že existence je vrácením do sebe nebo k sobě, ale také (Bosanquet – J.W.) vycházením ven ze sebe. K tomu nutno poznamenat, že *by bylo chybou vyhradit existenci jen lidským bytostem, tedy člověku*. Ne každý subjekt je hned už člověkem, zatímco jedině člověk je schopen reflexe, což jest právě vrácení k sobě. *Naproti tomu pokus, rozšířit pojem návratu* (vrácení) k sobě v tom smyslu, že určitá věc nejen probíhá (jako proces), nýbrž je „sobě věrná“, tj. trvá uprostřed průběhu, a tedy ustavičně se k sobě vrací; tedy tento pokus, který redukuje návrat k sobě na rekurenci čili pouhý návrat, znamená *připuštění existence i mimo místo subjektů a mimo místo akcí*. Pravdou to je (Wahl) jen potud, pokud stojíme na Diss. pojetí akce: že začátek akce znamená zároveň podepření subjektu, že akcí je subjekt konstituován, resp. rekonstituován.

23. 8. 1953

54049

Jean Wahl se domnívá (Listy 466), že se člověk může o existenci mluvit jen z vnějšku, z toho, co bylo napřed nebo co bude potom, aniž se mu kdy podaří, aby zůstal v jejím vlastním nitru. To je myšlenka dosti správná, i když snad my jen se ze svého stanoviska jinak pojmem i odůvodníme. Ke své existenci se totiž může člověk dostat jen skrze reflexi. Reflexe však znamená právě návrat ze zcizenosti a tedy ze zvnějšnění k sobě, k nitru, niternosti. Člověku se tedy nemůže podařit zůstat ve své vlastní existenci, v jejím nitru. To by ho zbavilo vůbec přístupu k ní; a kde chce člověk přistoupit, může tak učinit jenom z odstupu. Odstoupit ze (či od) své existence může jen akcí. Nicméně, může to vůbec? Co to je vůbec odstup od vlastní existence? Je zřejmé, že vlastní existence je jediným polem, na němž se dá existence odlišit od danosti – jiné existence jsou vždy jen dány. Ale má člověk přístup ke své existenci?

23. 8. 1953

54050

Zdá se, že člověk dosti dobře dosáhne odstupu od vlastního pocitu své existence – a to právě ve vrcholné aktivitě, která znamená dokonalé zpředmětnění a tím i zcizení. Vrcholná aktivita, namířená ven, nenechává místo pocitu existence, protože nenechává místo reflexi. Ale tím nikterak není umenšena sama existence. Člověk v žádné akci nemůže dosáhnout odstupu od vlastní existence, neboť tam, kde konečně je už odstup dosaženo, není to už on, který ho dosahuje, ale něco jiného,

co se od něho emancipovalo. A ať je to už cokoliv, jedno je jisté: jakkoli by to znovu přistupovalo k tomuto člověku, přistupuje jako něco druhého a nikoli jako tento člověk. Je to nikoli vlastní přístup člověka k sobě, nýbrž přístup čehosi druhého. Ergo člověku je zavržen přístup k vlastní existenci; odstup od ní mu jakýkoli návrat znemožní, neboť to znamená jeho konec, nejen zcizení.

23. 8. 1953

B/54 – VII.

31

54039

Karl Jaspers:

Der Anspruch der Situation an den Menschen scheint in der Tat von der Art, daß nur ein Wesen, das mehr als Mensch ist, ihm genüge tun kann. (130) ... Auf echte Weise hat Mut, wer aus der Angst im Erfühlen des Möglichen zugreift in dem Wissen: nur wer Unmögliches will, kann das Mögliche erreichen. Die Erfahrung der Unerfüllbarkeit in dem Versuchen der Erfüllung kann allein verwirklichen, was dem Menschen aufgegeben ist zu tun. (131)

(Der Mensch ... heute ...) Er ist in einem neuen Sinne auf sich als Einzelnen gestellt: er muß *sich selbst helfen*, wenn er nun nicht mehr frei ist durch Aneignung der alles durchdringenden Substanz, sondern frei in der Leere des Nichts. Wenn Transzendenz sich verbirgt, so kann der Mensch nur zu ihr kommen durch sich selbst. (131)

(Die geistige Situation der Zeit, Berlin u. Leipzig, 1933, S. 130–31.)

54060 31

„Der Mensch ist immer mehr, als er von sich weis.“ (Karl Jaspers.)

To je jasné. Co o sobě člověk ví, to je pouze to, co mohl – ze *sebe* – učinit svým předmětem, tj. předmětem svého vědění. Ale člověk je vědomí, a to znamená především: je schopen vědět, je schopen přesáhnout svou předmětnost. A nejen to; i ono přesahování, resp. „přesažení“ („přesáhnutí“) mohl by totiž před sebe postavit jako svůj předmět. Ale nikoli možnost přesahování a schopnost k němu. Ta totiž zaručuje otevřenost k dalšímu přesahování: člověk nezůstává na jednom místě, ale je *na cestě*: „Er ist nicht, was er ein für allemal ist, sondern er ist Weg.“ (Oba citáty z „Die geistige Situation der Zeit, 1933, S. 131–2.)

20. 7. 1954

54029

Lidský život je dán jako průběh s počátkem a koncem, vnitřně však souvislý a jednotný. Je něčím co nepřechází v cosi jiného (na svém konci) ani není transformací čehosi jiného (na svém počátku), nýbrž buď tu je, anebo není. Je sice zasazen do situace, resp. do průběhu, sledu situací (situace je vždy cosi vnějšího, co zahrnuje *to*, co je v *situaci*, ale co z ní nevyplývá), ale je od situace vždy oddělen – v tom je *hlavně* jeho konečnost a rovněž základ jeho *konce*.

Lidský život je více než pouhé trvání (i když jím *také* jest), je to prosazování sebe; lidský subjekt nejen trvá, nýbrž dělá, pracuje, je aktivní, vniká do nových situací (nejen že do nich přichází, že je jimi

obklopován), modifikuje, ba tvoří je. Ví však, že tyto (vnější) situace nejsou „on“, a tím *ví sebe* (negativně – vždy je v tom kus negativity, neboť v existenci subjektu není *dáno* už také jeho vědomí, nýbrž oklikou přes reflexi: *vrací* se tedy k sobě od *jiného*, staví sebe *proti* jinému a odtud ona negativita.

25. 7. 1954

B/54 – IX.

01

Náměty dané otázkou – stručné předsťžení jejího smyslu

1. vedle pravé – skutečnost nepravá; co to je? 2. skutečnost a „pravost“ (x nepravost a zdánlivost) 3. otázka dvojí skutečnosti 4. dvojí stránka skutečnosti – různá pojetí 5. vznikající a zanikající (marxist. pojetí) 6. neměnné a změně podléhající 7. plán a uskutečnění 8. pravost jako vztah k celku 9. 10. 11. 12. 13. 14. pravost pravého

54013

[Jaspers:] „das eigentlich Wirkliche“ (Die geistige Situation der Zeit S. 147.)

[Whitehead:] „What is the status of the enduring stability of the order of nature? There is the summary answer, which refers nature to some greater reality standing behind it. This reality occurs in the history of thought under many names. The Absolute, Brahma, The Order of Heaven, God.“

(Science & the Mod. World p. 112.)

... an ultimate reality ... (dtto)

... nature in its very being ... (dtto)

[Hegel:] ... daß das Absolute allein wahr, oder das Wahre allein absolut ist. ... (Phänom. d. Geistes S. 65.)

54002

Je však podstatou nepravosti zdánlivost? Je otázka po pravé, resp. nepravé skutečnosti vyčerpána ve sféře vztahu mezi zdáním (případně jevem či dokonce znalostí, poznáním) a tím, k čemu se toto zdání odnáší, čemu patří, čeho jevem tento jev jest?

Bylo by to zřejmé redukování na problematiku noetickou. Avšak také metafysika, a jak uvidíme, hlavně metafysika (ontologie) má a musí tu přijít ke slovu. Nepravou skutečností přece může být něco, co se skutečností jeví a skutečností také jest, ovšem takovou skutečností, která znamená zápor, újmu, ohrožení, zavedení na nepravou cestu, do sféry nepravosti apod. Jde ovšem o to, co se tím blíže myslí. Především: zavedení na scestí koho? Ohrožení a újma čím? A dále: co to je nepravá cesta, resp. sféra nepravosti? Tu je víceméně náznak rozlišování dvojí skutečnosti, totiž skutečnosti pozitivní a negativní! Ale kde je zdroj oné pozitivnosti či negativnosti? Je jasné, že jenom bližší určení obou charakterů či vlastně obou skutečností nás může zavést dál. A na něm také mnoho záleží.

8. 5. 1954

54003

Existují už *různá pojetí*, jež činí *rozdíl mezi dvojí skutečností*. Takový Démokritos rozlišuje od sebe zdání a opravdovou skutečnost, již jsou atomy. Platon od sebe odděluje svět ideí od pouhého jeho stínu, světa věcí. Pro marxisty tou pravou skutečností je to, co vzniká, roste a sílí, čemu patří budoucnost, kdežto „nepravé“, k zániku odsouzené je to, co přežívá z minulosti, co už jen brzdí pohyb věcí vpřed, co už přešlo vrchol svého uplatnění, co je na překážku „tomu pravému“. Jiní proti sobě staví hmotu a ducha, jako např. gnostikové.

Pojetí marxistické má svou velkou přednost, neboť uvažuje čistě ontologicky a nepoletuje noetických berlí.

Jen nepatrnou poznámkou připomeneme, že pro nás neexistuje podvojný svět, tj. dvě skutečnosti od sebe oddělené jako dva světy pro sebe, nýbrž že máme za to, že *oba typy skutečnosti se prostupují neobyčejně těsně a spleťtě*. Jeden z nich můžeme (viz Diss.) pojmout jako *akce*, druhý jako *setrvačnost*. Nicméně zůstává otázkou, *zda lze toto rozlišení ztotožnit s rozlišením skutečnosti pravé a nepravé*.

16. 5. 1954

54010

Již Platon znal cosi jako „pravou polohu věcí“, tak bychom se stručně mohli vyjádřit. V dialogu Faidon např. je to zcela zřetelné; a dokonce tu Sokrates praví, že (posloucháním jistého filosofa) došel přesvědčení, že (filosofickým) úkolem jest právě poznati onu „pravou polohu“, „pravou podobu“, „tvář“, „pravé napětí“ věcí – tak nějak tomu můžeme rozumět. Také pro Aristotela je to blízké pojetí: každá věc má svůj ideální stav, své ideální místo, a pokud je v pohybu, míří k němu. A všichni, kdo měli jen trochu biologického zájmu (ostatně stačí pozorovat i pouhé krystaly, případně nebeské dráhy, což bylo častější), vždy měli dobré ponětí o jakémsi napětí mezi ideálním stavem a stavem pouze daným, který k onomu jaksi míří, jeho částečně dosahuje, a pokud se uchyluje značnější měrou, stává se abnormitou. Pravou skutečnost pak v tom smyslu můžeme pojmtout buď jako tu, která je v souladu se svým ideálním stavem, nebo můžeme touto pravou skutečností rozumět sám onen ideální stav, resp. to, co jeho idealitu (-álnost) zakládá.

17. 7. 1954

54004

Pokud vyhledáváme jakýkoliv výměr dvou typů skutečnosti, která bude pozůstávat pouze s jejich izolovanou, o sobě jsoucí, k ničemu dalšímu se nevztahující, a tedy imanentní existencí a strukturou, zbavíme se navždy možnosti postihnout pravou skutečnost jakožto pravou. Cokoli pouze existujícího může být právě tak pravé jako nepravé. *Pravost věci, pravost skutečnosti je nikoliv v její imanentní danosti, nýbrž v jejím vztahu*. To ostatně už je obsaženo i v marxistickém pojetí. Jsou věci, které se ve své imanenci nemusí podstatně změnit, a přece přecházejí ze světa toho, co má svou budoucnost, co žije a roste, do světa odumírajícího, minulého, světa věcí, které slábnou a které jsou vydány zániku. Jejich novost, mladost nebo staroba a vyřízenost není dána jenom jejich vnitřní strukturou, nýbrž do velké míry situací světa kolem. Za nových okolností zestárne rychle to, co do nedávna bylo nové a silné. V tom smyslu by pak „pravost“ a „nepravost“ skutečnosti, resp. věci spočívala v *jejich vztahu k celku skutečnosti*. Je tomu tak?

16. V. 54

54005

Mnoho záleží na tom, jak pojmem „celek skutečnosti“. Pakliže nám tento „celek“ není ničím jiným, ničím víc než souhrnem věcí, úhrnem existujících věcí, procesů atd., pak ovšem zůstává pojem „celku skutečnosti“ indifferenčním k rozlišení pravého od nepravého. I nepravé existuje, a úhrn všeho existujícího, všeho skutečného zahrnuje pak přirozeně v sebe jak pravé, tak i nepravé. Vztah k tomuto úhrnu nikterak tedy nemůže zakládat pravost či nepravost jednotliviny.

Celek ovšem lze pojmut už jako pravý, zatím co nepravé k němu není počítáno. Potom však vztah k celku přirozeně určuje pravost či nepravost jednotlivého. Otázkou jenom jest, čím je založena pravost celku, zda není založena pravostí jednotlivin. Je-li celek ničím víc než souhrnem, úhrnem všeho jednotlivého „pravého“, v čem je specifická jeho „pravost“, neodvozená od pravosti jednotlivin? A co naopak: není pravost jednotlivého prostředkována celkem? Anebo to, co zakládá specifickou pravost celku, zakládá týmž způsobem i pravost jednotlivého?

16. 5. 1954

54006

Dříve nebo později jsme přivedeni k otázce, co je vlastně pravost pravého a v čem záleží, v čem je založena. Už jsme si ukázali, že není imanentní vlastností věcí. Otázka, je-li prostředkována vztahem k celku, je do jisté míry podružnějšího rázu, neboť něčím takovým se neřeší otázka pravosti celku. Pokus, vidět celek jako cos organicky jednotného, več všechno pravé je organicky zapojeno, kdežto nepravé se od toho vyděluje jako nějaký postranní vír od hlavního toku, jsouc slepou uličkou či slepým ramenem, dočasnou brzdou či zastávkou, je dosti svůdný a je podstatou všech nominalistických pojetí. Abychom však takovému pokusu mohli přisvědčit nebo naopak mu čelit, musíme přesněji postavit pojem „pravého“ a především pojem „pravosti pravého“.

16. 5. 1954

B) 54 - X.

13

Danost

54040

Jsoucno není nikdy samo o sobě; jeho „an sich“ je buď abstrakce, nebo pouhý termín, značující jeho nepodmíněnost, samostatnost, nezávislost na nějakém subjektu apod. Jsoucí je vždy v nejrůznějších kontextech a vztazích k jinému jsoucímu. Vlastní místo danosti je právě v těchto vztazích. Jsoucí se jinému jsoucímu vždy nějak podává: A to v dvojím odchylném významu. Především se mu podává tak, jak mu to dovoluje receptivní mohutnost druhého jsoucího. (Magnet se nemůže, „nedovede“ podat jakožto magnet jsoucímu, které na jeho magnetickou sílu nedovede zareagovat.) Za druhé před toto druhé jsoucí předstupuje v určitém podání, tj. jakožto něco jiného, jakožto jiné jsoucno. Dvojí význam danosti je v podstatě její dvojí stránkou, dvojím směrem. Obojí se však za určitých okolností může odloučit a vzájemně nabýt určité samostatnosti (na úrovni subjektivnosti).

5. 8. 1953

54041

Pokud uvažujeme danost jako cestu, jíž se jsoucí samo „podává“ jinému jsoucímu, jde o jakýsi úkon působnosti, působení, jímž druhé jsoucí je zahrnuto. Výsledek tohoto působení na druhé jsoucí je vždy nějak sjednocen, stmelen, neboť jsoucí je může nechat dojít jen k sobě jako celku, tj. může na ně zareagovat jako celek. [I tu proniká naše myšlenka, že jsoucí v pravdě může být leda subjekt – ovšem v našem smyslu.] Ale právě v tomto sjednocení je už druhá stránka danosti: zatím co v prvním případě je dáno samo jsoucí (přesně: dává se), ve druhém je dáno jeho podání. Můžeme tedy pro větší terminologickou snadnost rozdělit (rozlišit) u danosti dvě etapy: vlastní *danost* (jíž se jsoucí samo podává) a *podání* (jíž danost dochází druhému jsoucímu).

5. 8. 1953

B/54 – XI.

54151

Jan

Slovo, v němž byl život a jež bylo od počátku (Jan 1/1 a 1/3), bylo učiněno tělem a přebývalo tu plné (milosti a) pravdy (1/14) – z plnosti jeho my jsme vzali (1/16). Tj. J.K. – skrze něho se stala (milost a) pravda (1/17). Proto on znal všecky (2/24) a věděl, co by bylo v člověku (2/25).

Pravda se tedy stala, ale i dále se stává. K světlu jdoucí (život je světlo lidí 1/4) a tedy k životu jdoucí činí pravdu (3/21) – činěním pravdy jde k životu.

V (duchu a) pravdě se modlití zřejmě znamená pravdu činiti – nelze oddělit. (4/23–4)

Vydá-li pravda učiněná, vtělená svědectví sama o sobě, její svědectví není pravé (transcendence). (5/31) Nicméně svědectví pravé může o ní vydat jiná pravda učiněná (5/32, 33); přesto nikoli konečná, poslední – vždy nad tím je svědectví větší (36) – 5/37 (Otec). Nicméně opak srov. 8/13n! (Srov. 18/37! [připsáno na okraj – pozn. red.])

O pravosti svědectví skutkové (5/36). Otázka po „pravém“ životě také zní: Co budeme činiti, abychom dělali dílo Boží? (6/28)

22. 8. 1953

54152

Jan

Počátečnost, původnost, prvotnost „pravé skutečnosti“ je zřejmě důležitá: Slovo bylo na počátku (Jan 1/1); a jen co se narodilo z Ducha, duch jest, kdežto z těla jen tělo (3/6). Ovšem podstatné je, že tu je otevřena možnost znovunarození (z vody a z Ducha).

Pravá skutečnost (např. života) záleží ve věčnosti — proti ní stojí zahynutí (např. Jan 3/15,16)

Původ se ozývá ještě 3/31.

Pravý život („věčný“) je cosi jiného než „abych činil vůli toho, jenž mne poslal, a dokonal dílo jeho“ (Jan 4/34), je odměnou za toto druhé, (dtto 36) neboť jiný rozsívá a jiný žne (dtto 37).

Mezi počátkem a koncem (dokonáním) jest jakési intermezzo „nepravosti“ „Otec až dosavad dělá“ (5/17) — tedy *prozatím*.

Pravý život (věčný) nemůže ergo být v Písmích, nýbrž ta jen poukazují na [Syna] (5/39).

Život mítí = Přijít k Synovi (5/40)

22. 8. 1953

54153

Jan

„Poslední“ pravá skutečnost: Bůh (Otec) má život sám v sobě, *dal Synu*, aby také měl život sám v sobě (Jan 5/26) (srov. nicméně: 8/15!)

Otec nesoudí nikoho, všechen soud dal Synu (5/22) [neboť Syn člověka jest – 5/27 – souvisí to tedy, ale ne přirozeně, neboť Syn nemůže nic sám od sebe nic činit].

Zde není nic pravého: chléb obyčejný hyne (6/27) – ale proti tomu „ať drobtý nezhynou! (dtto 12) – chléb *pravý*, tj. chléb života sestupuje z nebe a dává život světu (Boží; – 6/32–35). Po něm se nehladoví, ani po [pravé] vodě nežízní (4/14 a kolem) – ta tryská k životu věčnému.

Syn je chléb života (6/48); viz dál!

Počátek ve dvojím smyslu: o tomto víme, odkud je, o Kristovi žádný nebude vědět, odkud by byl (7/27) Srov. 6/42 a kolem, zvl. 35; 51. Naproti tomu zase 9/29: nevíme, odkud jest (na rozdíl od Mojžíše, k němuž že mluvil Bůh, víme). A to jest divná věc, že nevíte: kdyby nebyl *od Boha*, nemohl by nic učiniti (dtto 30; 33)

22. 8. 1953

54154

Jan

Na otázku po pravém životě následuje poukaz na víru (Jan 6/28), přestože se ví o tom, co to je *dělání* (5/17) a o činění vůle Otce a dokonání díla jeho (4/34). Pravost života je tedy v zaměření nikoli ke světu, k uskutečnění, nýbrž k věčnosti, k životu věčnému, a to znamená že skutečnosti, která je člověku dána – cesta k ní není dělání, činění, skutky, nýbrž víra – a to znamená, že existuje nikoli cesta k ní, nýbrž jen cesta od ní k člověku, cesta milosti. Přesto činění má své místo. Nemíří však k ničemu *pravému*, nýbrž jen „činí vůli pravého“. K pravému nelze dojít, nýbrž je možno pouze býti přitažen (6/44).

Musím *dělati* dílo toho, kterýž mne poslal, dokudž den jest. Přichází noc, kdyžto *žádný* (?) nebude moci dělati (9/4).

22. 8. 1953

54155

Jan

Pravý čas, pravá hodina: Jan 2/4, 7/6, 7/8, 7/30, 8/20, 12/27

Pravda: ne sám od sebe, ale ve službách toho, jenž poslal (7/18)

Poznáte pravdu a pravda vás vysvobodí (Jan 8/32) = zůstanete v řeči mé

podle 8/51 = cesta k věčnému životu

Kdo věří, byť i umřel, živ bude (11/25). Ergo: otázka po pravém životě je zrušena ve svém jádře: proti tomuto životu věčný – přes smrt. Kdežto otázka po pravém životě míří na tento život. Proč je celý anulován?

Pojem: tento svět (12/25)

Život věčný jest přikázání Otce (12/50).

Zanechán Duch pravdy (utěšitel) (14/16–17), srv. 15/26

uvedeť vás ve všelikou pravdu (16/13)

V tomto životě: upokojení, pokoj, proti rmoucení a strachu (14/27)

Původ: já ze světa vyvolil jsem vás (ergo nejste ze světa) (15/19)

22. 8. 1953

54156

Jan

Totož jest pak věčný život, aby poznali tebe samého pravého Boha, (a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista) (Jan 17/3)

Syn: Vyšel jsem od Otce, a přišel jsem na svět; a opět opouštím svět, a jdu k Otci (16/28)

Svět přemožen (soužení) (16/33)

Slovo tvé pravda jest (17/17)

Život věčný: aby hleděli na slávu mou (zcela prázdné! J 17/24)

Království mé není z tohoto světa. (18/36). — abych svědectví vydal pravdě — K tomu jsem se narodil a přišel na svět (18/37)

22. 8. 1953

54157

1. Jan

Život věčný, kterýž byl u Otce a zjeven jest nám (I. Jan 1/2).

Bůh = světlo (x tma) (1/5)

přikázání jeho ostríhati; jakž on chodil, tak chodili (2/3; 6).

nemilujtež světa (2/15) – všechno, co jest na světě, není z Otce, ale jest ze světa (2/16)

Nyní synové Boží jsme, ale ještě se neukázalo, co budeme. Vímeť pak, že když se ukáže, podobni jemu budeme; neboť viděti jej budeme tak, jakž jest. (3/2)

(nemá) života věčného v *sobě zůstávajícího* (3/15)

svět x Bůh (ze světa x z Boha) (4/5–6)

jakýž jest on, (takoví) i my jsme na tomto světě

A vímeť, že Syn Boží přišel, a dal nám mysl, abychom poznali toho Pravého, a jsmeť v tom Pravém, i v Synu jeho J.K-u. Onť jest ten pravý Bůh a život věčný! (1. Jan 5/20).

54058

2. Jan

Pravda, kteráž zůstává v nás a s námiť bude na věky (2. Jan 2)

Hleďtež sebe, abychom neztratili toho, o čemž jsme pracovali, ale odplatu plnou abychom vzali (2. Jan 8)

3. Jan

abychom byli pomocníci pravdy (3. Jan 8)

22. 8. 1953

54059

Zjev

Totoť praví ten svatý a *pravý*... (3/7)

22. 8. 1953

54079

Jan 6/28: Co budeme činiti, abychom dělali dílo Boží? [srv. 5/17: Otec můj až posavad dělá, i jáť dělám

vysvětlení:

4/34: ... abych činil vůli toho, jenž mne poslal; a dokonal dílo jeho]

Nicméně odpověď na otázku 6/21 je daná: jen poukaz na víru (6/29): Toto jest dílo Boží, abyste věřili v toho, kterého on poslal

Otázka po pravém životě je takto zodpověděna:

4/37 jiný rozsívá a jiný žne.

Co je „pravý život“ – rozsívání či žeň?

Pravý život je život věčný: tomu, „kdož věří v něho“ (3/15) – svět má být ne odsouzen, ale spasen (3/17).

Cesta k tomu: narodit se znovu (3/3), narodit se z vody a z Ducha (3/5)

Nicméně je třeba hledět, abychom neztratili toho, o čemž jsme pracovali, ale odplatu plnou abychom vzali (2. Jan 8)

Tedy aby žal ten, který rozsívá

10. 9. 1954

01 - A - 1955

Jan

býti z pravdy / svědectví pravdě

Každý, kdo jest z pravdy, slyší hlas toho, který se k tomu narodil a proto na svět přišel, aby svědectví vydal pravdě (18/37).

slovo – pravda (posvětit v pravdě

Slovo Boží pravda jest; posvětiž jich v pravdě tvé, (17/17) aby i oni posvěceni byli v pravdě (17/19)

duch pravdy (v pravdu uvést)

jiného utěšitele dá vám, ... Ducha pravdy (14/16–17) ale když přijde ten Duch pravdy, uveďte vás ve veškerou pravdu (16/13)

duch pravdy vydává svědectví

Duch pravdy, kterýž od Otce pochází, tenť svědectví vydávati bude o mně (15/26)

slovo – plné pravdy

Slovo tělem učiněno, přebývalo mezi námi plné milosti a pravdy (1/14)

pravda se stala

Milost a pravda skrze J.K. stala se (1/17)

činiti pravdu

Kdož činí pravdu, jde k světlu (3/21)

modlití se v pravdě

Modlití se v duchu a v pravdě (4/23–24)

pravda vysvobozuje

A poznáte pravdu, a pravda vás vysvobodí (8/32)

Já jsem cesta, i pravda, i život (14/6)

Otec: Duch pravdy pochází od něho

Slovo: Slovo Boží pravda jest; tělem učiněné – plné pravdy

Syn: Skrze J.K. stala se pravda – svědectví vydal pravdě

Duch pravdy: uveďte nás ve všelikou pravdu (utěšitel), pochází od Otce, vydává svědectví o Synu;

Člověk: Kdo jest z pravdy, (slyší svědectví o pravdě); kdož činí pravdu, jde k světlu; modlí se v pravdě; pozná pravdu, která jej vysvobodí

01 - A - 1955

Jan

Bůh – Slovo, bylo na počátku: všechny věci skrze ně učiněny jsou (rovněž na počátku? – 1/1–3).

svět skrze něho učiněn jest (1/10)

... abych činil vůli toho, jenž mne poslal, a dokonal dílo jeho (4/34)

Otec můj až dosavad dělá, i jáť dělám (5/17)

Jáť musím dělati dílo toho, kterýž mne poslal, dokudž den jest. Přicházíť noc, kdyžto žádný nebude moci dělati (9/4)

Slova, kteráž já mluvím vám, sám od sebe nemluvím, ale Otec ve mně přebýváje, onť činí skutky (14/10)

jakž mi přikázání dal Otec, tak činím (14/31)

1. Svět, všechny věci mají počátek: jsou učiněny, stvořeny, udělány

2. Není to stvoření jednorázové: Otec až dosavad dělá

3. Děláním tomu však bude konec: Přichází noc, kdy žádný nebude moci dělati (ani Syn – ani Otec?) dokudž jsem na světě, světlo jsem světa (9/5)!

4. Svět nepoznává Stvořitele, nepřijímá jej; nejen to: nenávidí jej (15/19), ale doufejtež, jáť jsem přemohl svět (16/33). Nicméně přece jde o to, aby všichni jedno byli, aby uvěřil svět (17/21)

01 – A – 1955

Jan

Otče spravedlivý, tebeť svět nepoznal, ale já jsem tebe poznal (17/25)

Neboť neznají toho, jenž mne poslal (15/21)

A já jsem ho neznal (1/31 a 33)

Ježíš nesvědčil sebe samého jim, protože on znal všechny. Aniž potřeboval, aby mu kdo svědectví vydával o člověku; neboť on věděl, co by bylo v člověku. (2/25)

A my jsme uvěřili, a poznali, že jsi ty Kristus, Syn Boha živého (6/69)

Mé učení není mé, ale toho, jenž mne poslal.

Bude-li kdo chtít vůli jeho činiti, ten bude uměti rozeznati, jest-li to učení z Boha ... (7/16–17)

I mne znáte, i odkud jsem, víte. Avšak nepřišel jsem sám od sebe, ale jestiž pravdomluvný, kterýž mne poslal, jehož vy neznáte. Ale já znám jej, neboť od něho jsem, a on mne poslal. (7/28–29)

Jakž mne zná Otec, tak i já znám Otce (10/15)

Známt' ovce mé, a znajíť mne mé (10/14)

Aniž mne znáte, ani Otce mého. Kdybyste mne znali, i Otce mého byste znali. (8/19)

Jestliže vy zůstanete v řeči mé ..., (a) poznáte pravdu, a pravda vás vysvobodí (8/31–32)

Proč mluvení mého nechápete? Protože slyšeti nemůžete řeči mé. (8/43)

Ovce ... jdou za ním, nebo znají hlas jeho (10/4) neznají hlasů cizích (10/5)

Ovce mé slyší hlas můj, a já je znám (10/27)

aspoň skutkům věřte, abyste poznali a věřili, že Otec ve mně jest, a já v něm (10/38)

Byste znali Mne, i Otce mého znali byste; a již nyní jej znáte, a viděli jste ho (14/7)

Ale aby poznal svět, že miluji Otce, a jakž mi přikázání dal Otec, tak činím (14/31)